

Geliş Tarihi : 10.02.2024
Kabul Tarihi : 29.04.2024

 <https://doi.org/10.20304/humanitas.1434806>

Başkaya, Z. (2024). Nüfus coğrafyası açısından Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk nüfus sayımına göre Türkiye ve Bilecik iline bir bakış. *HUMANITAS-Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(Cumhuriyet'in 100. Yılı Özel Sayısı), 31-56. <https://doi.org/10.20304/humanitas.1434806>

NÜFUS COĞRAFYASI AÇISINDAN TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NİN İLK NÜFUS SAYIMINA GÖRE TÜRKİYE VE BİLECİK İLINE BİR BAKIŞ

Zafer BAŞKAYA¹

ÖZ

Belirli bir yerde yaşayan insan nüfusunun çeşitli özelliklerinin tespiti için belirli dönemler içerisinde nüfus sayımları yapılmaktadır. 1927 yılında yapılan genel nüfus sayımı Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk nüfus sayımıdır. Osmanlı Devleti Döneminde nüfus sayımları yapılmış olsa da Türkiye nüfusu hakkında ilk detaylı bilgiler 1927 yılı genel nüfus sayımıyla ortaya çıkmıştır. Bu genel nüfus sayımında Türkiye'nin diğer illerinde olduğu gibi Bilecik ili nüfusunun da özellikleri detaylı şekilde tespit edilmiştir. Nüfusun cinsiyete, yaş aralığına, okuryazarlığa, medeni hale, mesleklere, konuşulan anadillere, uyruklarına, doğum yerlerine, dini inançlara ve sakatlık-engellilik durumlarına göre tespiti ve tasnifi yapılmıştır. Bu özellikler ilçeler düzeyinde de belirlenmiştir. Bu çalışmanın amacı, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin ilk genel nüfus sayımı olan 1927 genel nüfus sayımı sonuçlarına göre Türkiye geneli ve Bilecik ilinde tespit edilen nüfus özelliklerini incelemek, değerlendirmek ve nüfus özellikleriyle ilgili olarak coğrafya biliminin sebep-sonuç, bağlantı ve dağılım ilkeleri kapsamında yorumlamalar gerçekleştirmek ve sonuçlar ortaya koymaktır. Yapılan çalışmanın aynı zamanda daha sonra ilgili olarak yapılacak coğrafi çalışmalara öncülük etmesi amaçlanmıştır. Yapılan çalışmada gerekli kaynaklardan yararlanılarak nüfusun detaylı özellikleri gerek Türkiye genelinde gerekse Bilecik ili özelinde incelenmiş, veriler tablolar ile gruplandırılarak değerlendirilmiştir. Coğrafya biliminin sebep-sonuç ve bağlantı ilkeleri kapsamında Bilecik ili nüfus özellikleri Türkiye geneliyle karşılaştırılarak kıyaslamalar yapılmış ve yorumlar gerçekleştirilmiştir. 1927 yılındaki genel nüfus sayımı neticesine göre Bilecik ilinde nüfusun özellikleri genel olarak değerlendirildiğinde il genelinde nüfus özelliklerine ait değerlerin Türkiye ortalamasından yüksek oranlarda olması, o zamanki şartlarda Bilecik ilinin Türkiye'nin birçok iline göre daha iyi durumda olduğunu ortaya koymuştur.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, Bilecik, Nüfus, Nüfus sayımı, Nüfus özellikleri

¹ Dr. Öğr. Üyesi., Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, zafer.baskaya@bilecik.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-1538-4911>

Date Received : 10.02.2024
Date Accepted : 29.04.2024

 <https://doi.org/10.20304/humanitas.1434806>

Başkaya, Z. (2024). An overview of Türkiye and Bilecik province in terms of population and geography according to the first census of the Republic of Türkiye. *HUMANITAS - Journal of Social Sciences*, 12(Special Issue of the 100th Anniversary of the Republic), 31-56. <https://doi.org/10.20304/humanitas.1434806>

AN OVERVIEW OF TURKIYE AND BILECIK PROVINCE IN TERMS OF POPULATION AND GEOGRAPHY ACCORDING TO THE FIRST CENSUS OF THE REPUBLIC OF TURKIYE

Zafer BAŞKAYA²

ABSTRACT

Population censuses are carried out within certain periods to determine the various characteristics of the human population living in a certain place. The general census held in 1927 was the first census of the Republic of Türkiye. Although censuses were carried out during the Ottoman Empire, the first detailed information about the population of Türkiye emerged with the general census of 1927. In this general census, detailed characteristics of the population of Bilecik province were determined, as in other provinces of Türkiye. The population was identified and classified according to gender, age range, literacy, marital status, professions, native languages spoken, nationality, place of birth, religious beliefs and disability status. These features were also determined at the district level. The aim of this study is to examine and evaluate the population characteristics determined in Türkiye and the province of Bilecik according to the results of the 1927 general census, which was the first general census of the Republic of Türkiye, and to make interpretations regarding the population characteristics within the scope of cause-effect, connection and distribution principles of geography science and to produce results. It is also aimed that the conducted study will lead to related geographical studies to be carried out later. In the study, detailed characteristics of the population examined both in Türkiye and Bilecik province by using the necessary sources, and the data grouped and evaluated with tables. Within the scope of cause-effect and connection principles of geography science, the population characteristics of Bilecik province compared with those of Türkiye in general, comparisons made and comments made. According to the results of the general population census in 1927, when the characteristics of the population in Bilecik province evaluated in general, the fact that the values of population characteristics in the province were higher than the average of Türkiye revealed that the province of Bilecik was in a better situation than many provinces of Türkiye under the conditions of that time.

Key Words: Türkiye, Bilecik, Population, Population census, Population characteristics

² Assist. Prof. Dr., Bilecik Şeyh Edebali University, zafer.baskaya@bilecik.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-1538-4911>

Giriş

Nüfus tanımıyla ilgili olarak çeşitli tanımlamalar yapılmaktaysa da en genel tanımı “Nüfus belirli bir bölgede ya da alanda belirli bir zamanda mevcut olan insan sayısı”dır. En dar anlamıyla ise nüfus, “Bir kişi ya da birey olabildiği gibi bir aileyi oluşturan ailedeki fert sayısı”nı ifade edebilmektedir (Doğanay, 2014, s. 15). Nüfusun mevcut olduğu bu alanlar bir kıta, ülke, coğrafi bölge, bölüm, yöre olabileceği gibi il, ilçe gibi mülki idari birim ya da şehir ve kırsal yerleşmeler gibi yerleşme birimleri de olabilir.

İnsan topluluklarının oluşturduğu nüfus, insanın var olduğundan günümüze kadar olan süreçte çevresinden çok fazla etkilendiği gibi çevresini de önemli ölçüde etkilemiştir. Bu etkileşim sonucunda belirli bir alanda yaşayan insanların sayısı ve özellikleri zamana ve mekâna bağlı olarak önemli farklılıklar göstermektedir. Bulunulan yerdeki nüfusun değişiklikler göstermesi doğumlar, ölümler ve göçler gibi nüfusu hareketlerine bağlıdır. Nüfusun yeryüzünde dağılışı ve bu dağılışı etkili olan doğal ya da beşerî etkenler, doğum ve ölümler, nüfus hareketlerinin yanı sıra zaman ve mekâna göre gösterdiği yapısal değişiklikler beşerî coğrafyanın bir dalı olan nüfus coğrafyası kapsamında incelenmektedir (Şahin, 2010, s. 14-16). Nüfusun yaş, cinsiyet, sağlık ve eğitim gibi birçok yapısal ve sosyal özellikleri bulunmaktadır. Bu özelliklerin tespiti o yerdeki nüfus hakkında önemli bilgiler ortaya konulmasında oldukça önemlidir. Nüfusun bu özelliklerini tespit etmek ve değerlendirmek için nüfus sayımları yapılmaktadır. “Herhangi bir ülkede, belli bir günde ülkenin bütün bireylerini içerecek biçimde nüfusla ilgili bilgiler toplanması, bunların nüfus kayıt çizelgelerine işlenmesi ve değerlendirilerek yayınlanması işlerinin hepsine birden nüfus sayımı denir” (Doğanay, 2014, s. 16).

Dünya'nın birçok ülkesinde nüfusun çeşitli özelliklerinin tespiti için nüfus sayımları yapılmaktadır. Türkiye'de Cumhuriyet'in ilanından sonra nüfus sayımları yerinde tespit edilerek yapılırken 2007 yılından itibaren ADNKS üzerinden nüfus tespitleri yapılmaktadır. Cumhuriyet ilan edilmeden önce Osmanlı Devleti döneminde çeşitli amaçlarla nüfusu belirlemeye yönelik ya da nüfus hakkındaki çeşitli konularda veri toplamaya yönelik olarak bazı çalışmalar yapılmıştır. Osmanlı Devleti döneminde nüfus kayıt sistemini üç farklı dönem olarak belirtmek mümkündür.

Birinci dönem, Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan 1831'e kadar olan Klasik Tahrir Kayıtları Dönemi, ikinci dönem 1831'den 1881/82'ye kadar olan Özel Amaçlı Nüfus Kayıt Dönemi, üçüncüsü ise 1881'den Osmanlı Devleti'nin sonuna, oradan günümüze kadar olan Genel Amaçlı Nüfus Kayıt Dönemi'dir. (Çimen, 2012, s. 198)

Osmanlı Devleti döneminde nüfus hakkındaki bilgiler tahrir defterleri (tapu/sicil kayıtları), mühimme defterleri, vakfiyeler, salnameler ve seyahatnameler gibi tarihi kayıtlara dayanmaktadır (Akbaş, 2020: 4). Osmanlı Devleti'nde yeni fethedilen toprakların mülkiyeti ve bu topraklardan alınacak verginin tayin ve tespitine yönelik olarak belirli zamanlar içerisinde istatistikî kayıtlar tutulmuştur. Bu kayıtlara tahrir denirdi. Osmanlı Devlet döneminde 15. yüzyılda tutulmaya başlanan tahrir kayıtlarıyla oluşturulan vergi nüfusu sayımlarına dair defterler icmal, mufassal, evkaf, ve piyade olarak adlandırılmaktaydı (Afyoncu, 2003, s. 267-268). Daha sonraları II. Selim ve III. Murat zamanında da bazı çalışmalar yapılmışsa da 19. yüzyıla gelinceye kadar bu sayımlarla ilgili kesin bilgiler elde etmek mümkün olmamıştır

(Karabağ & Şahin, 2014, s. 5). Osmanlı Devleti'nde gerçek anlamda ilk nüfus sayımı askere alınacak nüfusun tespiti amacıyla II. Mahmud zamanında 1831 yılında yapılmıştır. Bu nüfus sayımının en önemli eksik yönü sayımda sadece erkek nüfus sayılmış olup kadın nüfusun sayılmamış olmasıdır. Bu sayımı daha sonra 1844 yılında I. Abdülmecit döneminde nüfus belgesi verilecek nüfusu tespiti yönelik sayım izlemiştir (Doğanay, 2014, s. 171). Bu sayımlardan sonra 1852 yılında Rumeli'de, 1856'da Anadolu ve Suriye'de, 1866'da Tuna Vilayeti'nde, 1881-1893, 1897, 1905-1907 ve 1914 yıllarında da sayımlar yapılmıştır (Çimen, 2012, s. 196-198; Behar, 1996, s. 46-56). 1881'den Osmanlı Devleti'nin sonuna kadar olan dönemin Genel Amaçlı Nüfus Dönemi olarak ele alınmasının en önemli sebebi; 1881 yılı sonrasındaki sayımlarda Osmanlı Devleti'nde vergi verecek ve askere alınacak nüfusun tespiti dışında ülkede yaşayan tüm bireylerin kayıt altına alınması ve kayıt altına alınan vatandaşların nüfus bilgilerini güncel tutmak amacıyla öncesine göre daha da ayrıntılı ve sistematik bir kayıt düzeni oluşturulmasıdır. Osmanlı Devleti'nde nüfus sisteminin kayıt düzeni ve nüfus idaresi açısından en ileri duruma gelmesi ise 1914 yılında çıkarılan 1929 sayılı Sicil-i Nüfus Kanunu'yla gerçekleşmiştir. Bu Kanun, 1972'de kabul edilip ancak 1974'te yürürlüğe girmiş olan, 1587 sayılı Nüfus Kanunu'na kadar olan zaman dilimi içerisinde, küçük birtakım değişiklikler haricinde altmış yıl kesintisiz bir şekilde yürürlükte kalmış olup Cumhuriyet dönemindeki nüfus sisteminin de temelini teşkil etmiştir (Çimen, 2012, s. 202).

Dünya nüfusunun sosyo-ekonomik ve kültürel özellikleri gibi çeşitli özellikleri hakkındaki veriler başta Birleşmiş Milletler olmak üzere Dünya Sağlık Örgütü, Dünya Gıda Örgütü ve Dünya Bankası gibi çeşitli kuruluşlar tarafından toplanmakta ve yayınlanmaktadır. Türkiye'de nüfusun çeşitli özellikleri hakkındaki verilerin toplanması ve değerlendirilmesi işleri Devlet İstatistik Enstitüsü'ne verilmiştir. Devlet İstatistik Enstitüsü 2005'te Türkiye İstatistik Kurumu adını almıştır ve günümüzde görev ve yetkilerini devam ettirmektedir.

Devlet İstatistik Enstitüsü ilk olarak 25 Nisan 1926 tarihli ve 3517 sayılı Merkezi İstatistik Dairesi İhdasına ve Vezâifine Mütteallik Talimatname'ye Dair Kararname ile Merkezi İstatistik Dairesi adıyla Başbakanlığa bağlı olarak kurulmuştur. Daha sonra 1930 yılında Merkezi İstatistik Dairesi'nin tüm görev ve sorumlulukları yeniden düzenlenerek İstatistik Umum Müdürlüğü'ne bırakılmıştır. 1945 yılında ise kurumun adı İstatistik Genel Müdürlüğü olarak değiştirilmiştir. 1962'de Başbakanlığa bağlı Devlet İstatistik Enstitüsü kurulmuştur. 2005 yılında 5429 Sayılı Türkiye İstatistik Kanunu ile Türkiye İstatistik Sistemi ve kurum yeniden yapılandırılmıştır. Devlet İstatistik Enstitüsü kurumunun adı Türkiye İstatistik Kurumu şeklinde değiştirilmiştir. Türkiye İstatistik Kurumu, İstatistik Konseyi ve Türkiye İstatistik Kurumu Başkanlığı'ndan oluşmaktadır. (<https://www.tuik.gov.tr/Kurumsal/Tarihce>)

Cumhuriyet'in ilanından sonra Türkiye'de 1927 yılında modern anlamda ilk nüfus sayımı gerçekleştirilmiştir. Bir sonraki nüfus sayımı ise 1935 yılında gerçekleştirilmiş ve daha sonra sonu sıfır ve beş ile biten yıllarda nüfus sayımı yapılmasına karar verilmiştir. 1990 yılına kadar bu yıllarda nüfus sayımları karşılaştırıldığı gibi yapılmıştır. 1990 yılından sonra nüfus sayımlarının 10 yılda bir yapılmasına karar verilmişse de 1997 yılında sadece nüfusun sayısını tespitten ibaret olan Genel Nüfus Tespiti yapılmıştır (Karabağ & Şahin, 2014, s. 4). Bu nüfus tespitinin ardından 2000 yılında diğer sayım dönemlerinde olduğu gibi nüfus sayımı yapılmıştır. 2007 yılından itibaren ise Türkiye nüfusu genel nüfus sayımı şeklinde değil Adrese

Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) ile yılın son günü sistem üzerinden belirlenerek Türkiye İstatistik Kurumu tarafından yayınlanmaktadır.

Çalışmanın Amacı ve Yöntemi

Osmanlı Devleti döneminde nüfus sayımları olsa da Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk nüfus sayımı olan 1927 yılı genel nüfus sayımı, sayımın gerçekleştiği yıla kadar nüfusun özellikleri hakkında en geniş kapsamlı bilgilerin ortaya çıkarıldığı nüfus sayımı olmuştur. Sayımda Türkiye geneli nüfus özellikleri ortaya konulduğu gibi iller ve ilçeler düzeyinde de nüfus özellikleri kaydedilerek tespitler gerçekleştirilmiştir. Nüfus sayımında gerçekleştirilen nüfus özelliklerinin ortaya çıkarılması, incelenmesi, değerlendirilmesi, karşılaştırılması ve yorumlamalar yapılması amacıyla öncelikle literatür araştırması yapılmıştır.

Bu çalışmanın amacı, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin 1927 yılında ilk olarak gerçekleştirdiği 1927 genel nüfus sayımına göre Türkiye geneli ve Bilecik ilinde tespit edilen nüfus özelliklerini incelemek, değerlendirmek ve nüfus özellikleriyle ilgili olarak coğrafya biliminin sebep-sonuç, dağılım ve bağlantı ilkeleri kapsamında yorumlamalar gerçekleştirmektir. Bunlar yapılırken aynı zamanda Türkiye geneli ve Bilecik iline ait nüfus özellikleri karşılaştırılmış ve kıyaslamalar yapılmıştır. Çalışmanın sonunda da Türkiye geneli ve Bilecik ili nüfus özellikleri dair değerlendirmeler gerçekleştirilmiştir ve önemli sonuçlara ulaşılmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti'nin İlk Genel Nüfus Sayımında Türkiye'nin Nüfus Özellikleri

Türkiye Cumhuriyeti Devleti 1923 yılında kurulduğunda, Türkiye topraklarında yaşamakta olan nüfusu tam olarak belirlemek için herhangi bir kayıt, sayım ya da araştırma verisi bulunmamaktaydı. Osmanlı Devleti'nden kalma, düzenli ve sistematik bir şekilde nüfus bilgilerinin olmamasının yanı sıra Osmanlı Devleti'nin son yıllarında gerçekleşen ve uzun yıllar süren savaşlardaki nüfus kayıplarına bağlı nüfus değişimleri de nüfusun yapısı ve miktarına dair belirsizliği daha da artırmaktaydı (Tamer & Çavlin Bozbeyoğlu, 2004, s. 73). Bu nedenle Cumhuriyet ilan edildikten sonra yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin nüfusunun uluslararası kriterlere göre sayılarak netleştirilmesi, belirli bir sistematik düzene oturtulması ve insan kaynağını değerlendirebilmesi için mevcut potansiyelinin belirlenmesi açısından oldukça önem arz etmekteydi (Tamer & Çavlin Bozbeyoğlu, 2004, s. 73).

Mustafa Kemal Atatürk, nüfusun önemi ve nüfus potansiyelinin belirlenmesi için nüfus sayımının gerekliliğini birçok kez farklı yerlerde dile getirmişti. Fakat Cumhuriyet kurulduktan sonra geçen birkaç yılda genç Türkiye Cumhuriyeti'nin modernizasyonu için birçok yenilik yapılmak durumunda kalmış ve nüfus sayımı için gerekli hazırlıkların yapılması gerekmiştir. Bunun için ilk resmi hazırlık 3 Mayıs 1926 tarihinde Başvekalet'e bağlı Merkezi İstatistik Dairesi'nin kurulmasıdır. Bu kurumun başına alanında profesyonel olan Uluslararası İstatistik Enstitüsü üyesi Belçikalı istatistikçi Camille Jackquart getirilmiştir (Tamer & Çavlin Bozbeyoğlu, 2004, s. 77). Başvekalet'e bağlı Merkezi İstatistik Dairesi'nin öncülüğünde ilk olarak 2 Haziran 1926 tarihinde "Umumî Tahriri Nüfus İcrası Hakkında Kanun" yani genel nüfus sayımı yapılması hakkında 9 maddelik kanun çıkarılmıştır. Bu kanun 4 Ağustos 1926 tarihinde 438 sayılı resmi gazetede yayınlanmıştır (<https://www5.tbmm.gov.tr>). Umumî Tahriri Nüfus İcrası Hakkında Kanun'a göre 1927'de yapılacak olan sayımdan önce 1926'da Türkiye'nin bazı yerlerinde tecrübe sayımları yapılması karara bağlanmıştır. Kanunda nüfus

sayımında halkın cevaplayacağı soruları belirleme, hanelere numara verme ve bu amaca yönelik olarak gerekli yönergeler çıkarma gibi işlemlerin İstatistik ve Nüfus Müdüriyet Umumiyelelerinden tarafından yapılacağı belirlenmiştir. Bu nedenle nüfus sayımında görevlendirilen her kişinin nüfus sayım memurluğu yapma zorunluluğu getirilmiştir. Sayım memurluğunu kabul etmeyenlere ve kabul edilmesine engel olanlara ise para cezası kesilmesi karara bağlanmıştır. Nüfus sayımı için gerekli ödenek ise Dahiliye Vekaleti (İçişleri Bakanlığı) bütçesine verilmiş, dağıtımını ve harcanmasını yine Dahiliye Vekaleti'ne bırakılmıştır (<https://www5.tbmm.gov.tr>).

Nüfus sayımı için hazırlıklar bir yıl kadar sürmüştür. Türkiye'nin farklı yerlerinde iklim, ulaşım ve idare teşkilatının mevcut durumunu görmek ve il valileriyle yakın temas halinde olup nüfus sayımı usullerinin uygulanabilirliği hakkında bilgi edinmek gerektiğinden ülkenin çeşitli yerlerine Genel Müdürlük Şefleri inceleme seyahatleri gerçekleştirmişlerdir. Uygulanması düşünülen usuller bu incelemeler sırasında idare başkanlarına açıklanmış ve bu kişilerin düşünce ve görüşleri alınmış, uygulanacak usuller Sivas, Ankara, Mersin, Tekirdağ şehirleri ve Ödemiş kasabası ile bir kısım köylerinde deneme sayımları yapılarak gerçekleştirilmiştir. Bu deneme sayımlarının ilki 1 Aralık 1926'da Sivas'ta, bundan sonra 14 Ocak 1927'de Ankara'da, 29 Şubat 1927'de Mersin'de 12 Nisan 1927'de Tekirdağ'da ve 22 Nisan 1927'de İzmir'in Ödemiş kasabası ve bir kısım köylerinde gerçekleştirilmiştir. Bu sayım yerleri ülkenin iklimi, toplumsal ve idari yapısı farklılık arz eden yerlerinden seçilerek deneme sayımları yapılmıştır (Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, 1929c, s. 3). Ayrıca sayımdan önce belirli günde nüfus sayımının her yerde yapılıp yapılmadığını kontrol edebilmek için, ülkedeki şehir, kasaba ve köylerin listeleri düzenlenerek illere gönderilmiştir. Deneme sayımlarında görüldüğü üzere, genel nüfus sayımının ülkenin çeşitli kesimlerindeki iklim özelliklerinin kış mevsiminde çok farklı olmasıyla birlikte iklim ve ulaşım koşullarının nüfus sayımı yapılmasına elverişli olmaması nedeniyle, nüfus sayımının sonbaharda yapılması daha uygundu. Hem de sonbahar mevsiminde köylülerin tarla işleri hemen her yerde sona erdiği ve yaylalarda bulunan halk da kışlık asıl meskenlerine döneceğinden dolayı nüfus sayımının 28 Ekim tarihinde gerçekleştirilmesi kararlaştırıldı (Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, 1929c, s. 4). Nüfus sayım memurlarının ikamet halindeki bütün binaları tek tek dolaşmaları için insanların ikamet ettikleri her yerin daha öncesinde tespiti yapılması gerektiğinden, deneme sayımları yapılan yerlerde öncelikle binalara numara verilmiştir. Her mevkide binalar, nüfus yoğunluğuna göre bir veya birkaç nüfus sayım bölümü oluşturmak suretiyle 30-60 binadan oluşan bloklar halinde ayrılarak numaralandırılmıştır. Yapılan deneme sayımları neticesinde büyük merkezler veya şehirler dışında genel olarak şehirlerde ve köylerde sokak isimleri olmadığı görülmekteydi. Bu nedenle genel nüfus sayımı için belediye sınırları içinde bulunan yerleşim alanlarındaki sokaklara isim veya numara, sokaklar içindeki binalara da numara verilmesi zorunluluğu ortaya çıktığından, 10 Nisan 1927 tarih ve 1003 sayılı "Binaların Numaralanması ve Sokaklara İsim Verilmesi Hakkında Kanun" ile 5 Nisan 1927 tarihli "Binaların Numaralanmasına ve Sokaklara İsim Verilmesine Ait Talimatname" neticesinde sokaklara isim veya numara ile bütün binalara numara verilmiştir (Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, 1929c, s. 4, 89, 90). Bütün bu işler yapıldıktan sonra sayım için memleketin tamamında 53673 sayım mıntıkası oluşturulmuştur. Bu sayım mıntıklarının %29,37'si merkezlerde, %70,63'ü ise köylerdeydi. Sayım için %33,52'si merkezlerde, %66,48'i köylerde olmak üzere 52276 sayım memuru görevlendirildi. Daha sonra halkı sayıma hazırlamak amacıyla memleketin birçok kesiminde konferanslar

düzenlenmiş ve farklı dillerde çıkarılan gazetelerde yayınlanan makalelerle de sayımın faydası ve amacı anlatılarak halk bilgilendirilmiştir. Yine sinemalarda sayımın faydasını izah eden projeksiyonlar gösterilmiş, her mevkiye duvarlara sayım gününü ve sayımın faydasını ifade eden afişler asılmıştır. Osmanlıdaki sayımlar genel olarak askerlik ve vergi toplama amacıyla yapıldığından ve halkta sayımın yine bu amaçlarla yapılacağı şeklinde bir algı olduğundan bütün bu duyurular ve konferansların en önemli amacı bu algıyı değiştirip, sayımın sükûnet içinde ve zamanında yapılmasıydı (Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, 1929c, s. 5-6). Türkiye'nin nüfus özellikleri detayda alt başlıklarda ele alınmış ve değerlendirilmiştir.

Türkiye Nüfusunun Cinsiyete ve Nüfus Yoğunluğuna Göre Durumu

Sayım günü her kişi De Facto yöntemi ile buldukları adreste ya da buldukları yerde sayılmıştır. Sayım 28 Teşrin-i Evvel (Ekim) 1927'de gerçekleştirilmiştir. O tarihte Türkiye'nin idari taksimatına göre 63 il (vilayet), 328 ilçe (kaza) 699 nahiyeye ve 39.901 köyde yapılan nüfus sayımı sonucunda Türkiye nüfusunun 6.563.879 erkek ve 7.084.391 kadın olmak üzere 13.648.270 olduğu belirlenmiştir (Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, 1929c, s. 8-14). Bu sayılara göre kadın nüfusu erkek nüfusundan 520.512 fazla olup, nüfusun %48,09'u erkeklerden %51,91'i ise kadınlardan oluşmaktaydı. Cinsiyet olarak 1000 erkeğe 1079 kadın nüfus tekabül etmekteydi. Ülkede 63 vilayet içerisinde 50 vilayette kadın nüfus miktarı ve oranı erkeklerden, 13 vilayette ise erkek nüfus miktarı ve oranı kadınlardan fazla olduğu tespit edilmiştir. Kadın oranının erkeklere göre en fazla olan illerin sırasıyla Rize, Kastamonu, Ordu, Çankırı, Denizli, Trabzon, İçel, Bolu illeri olduğu ortaya çıkmıştır. Buna karşılık erkek oranının kadınlara göre en fazla olduğu iller ise sırasıyla Bayazıt (Ağrı), Kars, Van, Bitlis, Hakkâri, Cebelibereket (Osmaniye), Adana, İstanbul, Ankara, Kırklareli, Mersin ve Diyarbakır (Diyarbakır) illeri olmuştur (Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, 1929c, s. 18). Nüfusu 10 binden fazla olan şehirlerde ise genel olarak 1000 erkeğe düşen kadın nüfusun erkek nüfus oranından daha az olduğu belirlenmiştir. Kadın nüfus oranının en az olduğu şehir olan Ankara'da ise 1000 erkeğe 510 kadın düştüğü tespit edilmiştir (Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, 1929c, s. 19). Nüfus sayımında yerleşim yeri sayısı 40.991 olarak belirlenen Türkiye'nin yüzölçümü 762.736 km², km²'ye düşen nüfus yoğunluğu ise 17,9 kişi/km²'dir. Sayım sonucunda nüfusun %92,37'sini oluşturan büyük bir kesiminin (12.607.601 kişi) Anadolu topraklarında, %7,63'ünü oluşturan az bir kısmının ise (1.040.669 kişi) Trakya'da yaşadığı ortaya çıkmıştır. Sayımda illere ve mıntikalara göre de nüfus ve nüfus yoğunluğu tespit edilmiştir. Türkiye toprakları sayım sonucuna göre 8 mıntıkaya (bölgeye) ayrılmıştır. Bu mıntıklar; Karadeniz Sahili, Adalar ve Marmara Denizi Sahilleri, Akdeniz Sahili, Avrupa Türkiye'si, Garp Vilayetleri (Sahiller hariç), Merkezi Anadolu, Cenubüşarkî Anadolu ve Şarkî Anadolu mıntikalarıdır (Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, 1929c, s. 8-14).

Türkiye Nüfusunun Okur-Yazarlık Durumu

1927 yılı sayımına göre Türkiye nüfusunda 1.111.496 kişinin okur-yazar olduğu tespit edilmiştir. Türkiye genel nüfusu içerisinde okuma-yazma bilenler; erkeklerde %12,99 iken, kadınlarda %3,67 ile oldukça düşük bir oranda, toplam nüfusta ise %8,61 düzeyindedir. Türkiye genelinde 7 yaş üzeri nüfus baz alındığında ise bu nüfusun %10,58'i okuma-yazma bilmektedir. Erkeklerde bu oran %17,42 iken, kadınlarda ise sadece %4,63 kadardır. Bu oran kadınlardaki okuma-yazma oranının erkeklerin okuma-yazma oranının 1/3'ünden daha az olduğunu göstermektedir. Bunun en önemli sebebi, genel olarak toplumda gelenek ve göreneklere göre

kız çocuklarının okuma-yazma öğrenmesinin gerekli görülmemesidir. Erkeklerde okuma-yazma oranının en fazla olduğu iller İstanbul, Bilecik ve İzmir illeri iken; en az olduğu iller Hakkâri, Van ve Amasya'dır. Kadınlarda ise okuma-yazma oranının en fazla olduğu iller İstanbul, İzmir ve Edirne iken; en az olduğu iller Bitlis, Van ve Amasya illeridir. Genel okuma-yazma oranında ise İstanbul (%45,48), İzmir (%21,22) ve Bilecik (%15,50) illeri ilk sıralarda yer alırken; Hakkâri (%1,85), Van (%1,92) ve Amasya (%2,29) en düşük okuma-yazma oranına sahip illerdir (Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, 1929c, s. 23).

Türkiye Nüfusunun Mesleklere Göre Durumu

1927 nüfus sayımında nüfusun mesleklere dağılımı büyük meslek gruplarına göre yapılmıştır. Nüfusun genelinin ziraat yani tarımsal faaliyetlerle uğraşması buna karşılık diğer mesleklerin küçük oranlarda olması ve nüfus cetvellerinde meslek için verilen cevapların ayrıntılı bir sınıflandırma yapılacak kadar net olmaması gibi sebeplerle bu ilk nüfus sayımı için mesleklerin dokuz büyük grup halinde (ziraat, sanayi, ticaret, serbest, memur, hâkim, asker, PTT personeli, muhtelif) ayırımı tercih edilmiştir. Türkiye nüfusu içerisinde dokuz meslek grubuna dâhil olan meslekli nüfus oranı erkeklerde %54,84 iken, kadınlarda %24,83 olup toplam nüfusta ise %24,83'tür. Fakat 12 yaşından küçük çocuklar bir meslek sahibi olamayacağı için yani bir meslek yapacak yaşta olmadıkları için 12 yaşından büyük erkek ve kadın nüfusun mesleklere göre dağılımının hesaplanması daha doğrudur. Buna göre ise dokuz meslek grubuna dâhil olan meslek sahibi nüfus oranı 12 yaşından büyük erkeklerde %86,49 iken, kadınlarda %35,14'tür. 12 yaşından büyük nüfusun geneli içinde ise %58,46 oranındadır. 12 yaşından büyük nüfusun mesleklere göre dağılımında ziraat faaliyetlerinde çalışan nüfus en fazla olup ziraat faaliyetlerinde çalışan nüfus oranı genelde %47,71 iken, bu oran erkeklerde %64,46 düzeyinde, kadınlarda ise %33,80'dir. Bu durum 12 yaşından büyük erkeklerin 2/3'ünden fazlasının kadınların ise yarıdan fazlasının ziraat faaliyetlerinde çalıştığını göstermektedir. 12 yaşından büyük meslek sahibi nüfus içerisinde bir değerlendirme yapıldığında ise bu yaşta meslek sahibi nüfus içerisinde ziraat faaliyetlerinde çalışan nüfusun %81,63 oranındadır. Erkeklerde bu oran %74,53 iken, kadınlarda %96,17'ye kadar yükselmektedir. Bu da meslek sahibi kadınların neredeyse tamamına yakın bir kısmının, meslek sahibi erkeklerin ise 3/4'ünün ziraat faaliyetlerinde çalıştığını göstermektedir. Meslek sahibi olan nüfusun illere göre oranlarına bakıldığında 12 yaşından büyük nüfus içerisinde Sinop (%90,66), Ordu (88,48) ve Giresun (%87,56) illeri en fazla meslek sahibi nüfus oranına sahipken; Kırşehir (%38,71), Nevşehir (%42,11) ve Siirt (%42,39) illeri en az meslek sahibi nüfus oranına sahiptir (Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, 1929c, s. 24,29).

Türkiye Nüfusunun Medeni Hale Göre Durumu

1927 yılı nüfus sayımına göre Türkiye'de nüfusun medeni haline göre dağılımına bakıldığında bekâr nüfus oranı erkeklerde %55,57 olarak görülürken, kadınlarda %42,09 olmak üzere nüfusun genelinde bu oran %48,58'dir. Erkeklerde en düşük bekâr oranı görülen üç il Hakkâri, Isparta ve Bilecik illeri (%47,91 ile %50,55 arasında) iken; en yüksek bekâr oranı görülen üç il ise %62,92 ile %59,23 oranları arasında olan Rize, Kırşehir ve Cebelibereket (Osmaniye) illeridir. Kadınlarda ise en düşük bekâr oranı görülen üç il Bilecik, Kastamonu ve Burdur illeri (%36,0 ile %38,36 arasında) iken; en yüksek bekâr oranı ise Kars, Hakkâri ve Bayazıt (%49,97 ile %46,15 arasında) illeridir (Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, 1929c, s. 19). 1927 yılı nüfus sayımına göre evli nüfus oranı erkeklerde %42,60 olarak görülürken,

kadınlarda %41,97 olmak üzere nüfusun genelinde bu oran %42,27'dir. Erkeklerde en düşük evli oranı görülen üç il Rize, Adana, Cebelibereket illeri (%35,24 ile %38,78 arasında) iken; en yüksek evli oranı görülen üç il ise Bilecik, Hakkâri ve Kastamonu (%47,65 ile %46,93 arasında) illeridir. Kadınlarda ise evli oranının en düşük olduğu iller Muğla, Rize ve İstanbul illeri (%36,78 ile %37,70 arasında) iken; en yüksek evli oranının ise Van, Hakkâri ve Gümüşhane (%47,14 ile %45,79 arasında) illerinde olduğu tespit edilmiştir. Aynı sayım döneminde dul kişilerin oranı erkeklerde %1,53 iken, kadınlarda bu oran %15,02'ye kadar çıkmıştır. Bunun en önemli sebebi ise gerek Kurtuluş Savaşı gerekse ondan önceki savaşlarda erkeklerin önemli bir kısmının cephede olması sonucu gerçekleşen erkek nüfus ölümleridir. Sayım sonuçlarına göre boşanmış kişilerin oranına bakıldığında erkeklerde bu oran %0,26 iken kadınlarda %0,88 oranındaydı. Genel nüfusa göre ise bu oran %0,58 düzeyindeydi. Sayım sonuçlarına göre nüfusun yaş gruplarına göre dağılımında nüfusun %48,06'lık yarıya yakın bir kısmının 20 yaşın altında olduğu görülmektedir. Yani nüfusun yarıya yakını gençler ve çocuklardan oluşmaktadır. Erkeklerde 20 yaşın altında nüfus oranı %52,81 iken kadınlarda bu oran %43,67 düzeyindedir (Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, 1929c, s. 20).

Türkiye Nüfusunun Konuşulan Anadillere Göre Durumu

Nüfusun konuşulan ana dillere göre yapılan tespitinde ise toplam nüfusun %86,42'sinin (11.778.810 kişi) ana dili olarak Türkçe, geri kalan %13,58'inin (1.851.678 kişi) ise Türkçe dışında diller konuştuğu tespit edilmiştir. Türkçe'nin dışında konuşulan diller; Kürtçe (%8,69), Arapça (%0,98), Rumca (%0,88), Çerkezce (%0,70), Yahudice (%0,51) ve Ermenice (%0,48) şeklinde sıralanabilir. Türkçe dışında konuşulan dillerin kendi içerisindeki dağılımına göre ise Kürtçe %64,60 oranıyla en yüksek oranı oluşturmaktadır. Bunu Arapça (%7,34), Rumca (%5,89) ve Çerkezce (%5,09) takip etmektedir. Kürtçe konuşan nüfusun en fazla bulunduğu iller sırasıyla Urfa, Diyarbakir, Elaziz (Elazığ) illeri iken; Arapça konuşan nüfusun en fazla bulunduğu iller sırasıyla Mardin, Siirt ve Urfa illeridir. En fazla Rumca konuşan nüfusun bulunduğu iller ise İstanbul, Çanakkale ve İzmir illeridir (Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, 1929c, s. 30). Bu illerde Kürtçe, Arapça ve Rumcanın fazla konuşulmasının en önemli sebebi bu illerde Kürt, Arap ya da Rum kökenli nüfusun fazla olmasıdır.

Türkiye Nüfusunun Uyruklarına Göre Durumu

Nüfus sayımı sonuçlarına göre nüfusun uyruklarına göre dağılımına bakıldığında; toplam nüfus içerisinde Türkiye uyruklu nüfus %96,77 iken, yabancı uyruklu nüfusun ise %3,23 (86.693 kişi) oranında olduğu görülmektedir. Yabancı uyruklu nüfus içerisinde en fazla Yunanistan (%30,49) kökenli nüfusun olduğu tespit edilmiştir. Bunu İtalya (%13,35), İran (%9,78), Bulgaristan (%8,59), Rusya (%7,16) ve Sırbistan (%4,48) kökenliler takip etmektedir. Genel olarak yabancı kökenli kişiler en fazla İstanbul, İzmir ve Ankara il merkezlerinde bulunmaktadır (Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, 1929c, s. 35).

Türkiye Nüfusunun Doğum Yerlerine Göre Durumu

Nüfusun doğum yerlerine göre bir değerlendirme yapıldığında genel nüfusun tamamına yakın olan %99,36'lık kesimini Türkiye'de doğanlar, %0,64 kısmını Türkiye dışında doğanlar oluşturmaktadır. Yabancı memleketlerde doğan nüfusun içerisinde en fazla Rusya'da doğanlar (%41,34) olup bunu Bulgaristan (%22,99) ve Yunanistan (%17,15) doğumlular takip etmektedir. Kısacası, bu üç ülkede doğan toplam nüfus yabancı memleketlerde doğan nüfusun

%81,48'ini meydana getirmektedir. Yabancı memleketlerde doğan nüfusun en fazla olduğu il Kars'tır. Bunun en önemli sebebi ise Kars'ın Cumhuriyet dönemi öncesinde bir süre Rusya sınırları içerisinde yer almasıdır. Yabancı memleketlerde doğan nüfus içerisinde Kars'ta yaşayanlar %54,11 oranıyla bu nüfus grubunun yarısından fazlasını oluşturmaktadır. Yabancı memleketlerde doğan nüfus içerisinde Kars ilini; Edirne (%23,33), Kırklareli (%16,56), Tekirdağ (%10,33), Bursa (%8,57) ve Eskişehir (%8,24) illeri takip etmektedir (Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, 1929c, s. 36). Bu illerde yabancı memleketlerde doğanlar oranının fazla olması ise Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde balkanlardaki topraklarının büyük bir kısmını kaybetmesi sonucu bu topraklardan (Bulgaristan ve Yunanistan'dan daha fazla sayıda) Anadolu'ya yapılan göçlerle ilgilidir.

Türkiye Nüfusunun Dini İnançlara Göre Durumu

1927 sayımında nüfusun inançlara göre tespiti de yapılmıştır. Toplam nüfusun %97,36'sının Müslüman, %2,64'ünün ise Gayri Müslim (%1,89 Hıristiyan, %0,60 Musevi, %0,13 diğer dinler, %0,02 dini meçhul ya da dinsiz) nüfustan oluştuğu görülmüştür. Gayrimüslim nüfusun (335.869 kişi) %68,72'sinin (247.318 kişi) İstanbul ilinde, %6,84'ünün (24.626 kişi) İzmir ilinde, %4,77'sinin ise (17.182 kişi) Mardin ilinde bulunduğu ortaya çıkmıştır. Genel olarak ise Gayri Müslim nüfusun %80,33'ü bu üç ilde bulunmaktaydı (Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, 1929c, s. 30).

Türkiye Nüfusunun Sakatlık – Engellilik Durumu

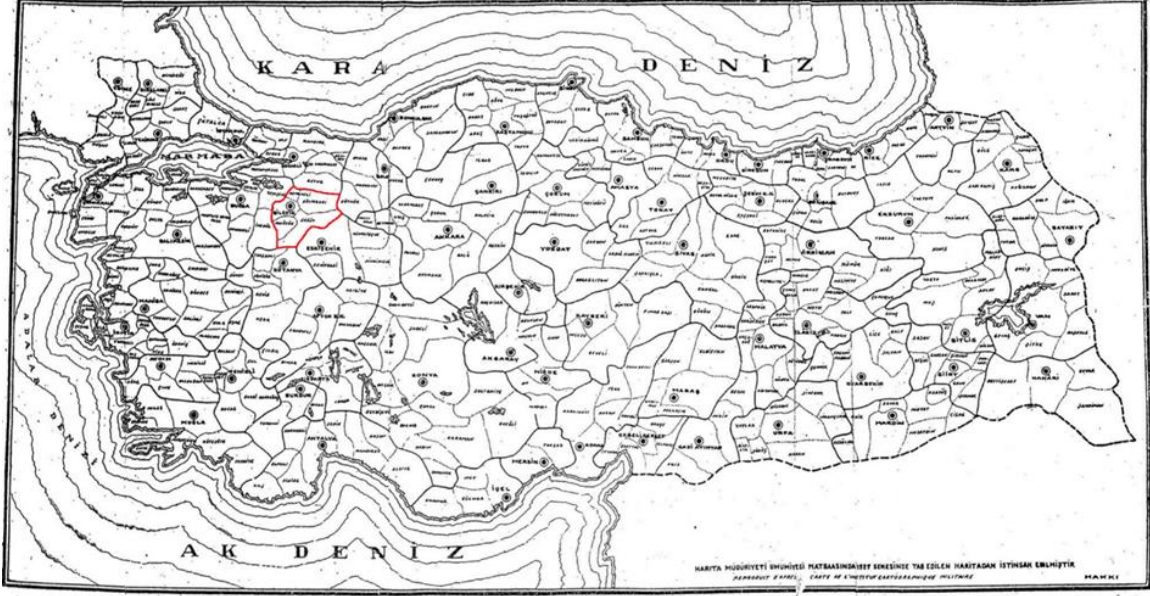
1927 yılındaki nüfus sayımında nüfusun ve sonuçlarının değerlendirilmesinde uygulanan nüfus özelliklerinden birisi de nüfusun malûliyet (sakatlık ya da engellilik) durumlarına göre dağılımıdır. Malûliyetlere göre nüfus dağılımında sakat ya da engelli nüfus sağır, kör, kambur, topal, çolak ve diğer sınıflara ayrılarak değerlendirilmiştir. Yapılan sayım sonucunda 193.348 kişinin sakat ya da engelli olduğu ortaya çıkmıştır. Bu nüfusun toplam nüfus içerisindeki oranı %1,42 olup erkeklerde bu oran %2,07'ye kadar yükselirken, kadınlarda ise %0,81 civarındadır (Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, 1929c, s. 30). Erkeklerde sakatlık ya da engellilik oranının fazla olmasının sebebi, Cumhuriyet dönemi öncesinde gerçekleşen savaşlarda daha çok cephede yaşanan yaralanmalarla ilgilidir. Yapılan sayım sonucunda topal ve kör sakatlık durumunun daha fazla olduğu belirlenmiştir.

1927 yılındaki genel nüfus sayımında nüfusun çeşitli özelliklerinin tespitinin gerçekleştirilmesi, yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nde gerek yapılan ve gerekse yapılacak yatırım ve atılımların planlanması ve gerçekleştirilmesine katkısı bakımından büyük bir öneme sahiptir.

Türkiye Cumhuriyeti'nin İlk Genel Nüfus Sayımında Bilecik İlinin Nüfus Özellikleri

Bilecik ili 1927 yılı genel nüfus sayımında gruplandırılan mıntikalarda Garbî Anadolu (Batı Anadolu) Vilâyetleri (sahil vilayetler hariç) içerisinde yer almıştır. Sayımda Garbî Anadolu Vilâyetlerinde km²'ye düşen nüfus yoğunluğu 18,3 kişi/km², Bilecik ilinin nüfus yoğunluğu ise 24 kişi/km² olarak tespit edilmiştir (Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, 1929a, s. IX). Bilecik ili sınırları da (kırmızı çizgiyle) gösterilen Türkiye'nin illeri (vilayet) ve iller içerisindeki ilçelerin (kazalar) sınırlarını gösteren Türkiye Mülki İdari Taksimat Haritasına göre Türkiye Cumhuriyeti 1927 yılında 63 il ve 328 ilçeden meydana gelmektedir. Bilecik ili

ise; Bilecik adıyla geçen Merkez ilçe ile Bozüyük, Gölpazarı, Lefke ve Söğüt ilçelerinden oluşmaktadır. Bu ilçelerden Lefke ve Gölpazarı ilçeleri il topraklarının kuzeyini oluştururken, Bilecik Merkez ve Bozüyük ilçeleri ilin batısını, Söğüt ilçesi ise doğu ve güney kesimini oluşturmaktadır (Şekil 1).

Şekil 1. 1927 yılı Türkiye Cumhuriyeti mülki idari taksimatı (Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, 1929b).

Bilecik ilinde sayımda merkezlerde 74, köylerde ise 371 olmak üzere toplam 415 sayım mıntkası oluşturulmuştur. Merkezlerde 73, köylerde ise 342 kişi olmak üzere toplamda 415 kişi sayım görevi yapmıştır. Köylerde görevlendirilen sayım memurlarından 186'sı merkezden gönderilirken 156'i ise sayım mahallinden seçilmiştir (Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, 1929c, s. 77). 28 Ekim 1927 tarihindeki sayımda Bilecik ili genelinde ikamete mahsus yapı sayısı 47.963, ikamete mahsus olmayan fakat buna rağmen insanların yaşadığı yapı sayısı 376, diğerleri 7.332 olmak üzere toplam 55.671 yapı olduğu tespit edilmiştir. Ev ya da mesken olarak kullanılan yapıların dışında ise 272 okul, 352 cami, 45 resmi daire, 93 hamam ve 6946'da diğer yapılar olmak üzere toplamda 7708 yapı olduğu ortaya çıkmıştır (Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, 1929c, s. 69,73). Bilecik ili nüfus özellikleri detayda cinsiyete ve nüfus yoğunluğuna yaş gruplarına, okur-yazarlığa, mesleklere, medeni hale, konuşulan anadillere, uyruklara, doğum yerlerine, dini inançlara ve sakatlık-engellilik durumlarına göre incelenmiştir.

Bilecik İli Nüfusunun Cinsiyete ve Nüfus Yoğunluğuna Göre Durumu

Bilecik ili 1927 yılı sayımına göre 5 ilçeden ve bu ilçelere bağlı şehir, kasaba, köy ve mahalle yerleşmeleri olmak üzere 327 yerleşim biriminden oluşan ve yüzölçümü 4730 km² olan bir ildir. İl geneli nüfusu 53.498 kişi erkek ve 60.162 kişi kadın nüfus olmak üzere 113.660 kişidir. Bu nüfus miktarı ile Bilecik ili Türkiye nüfusu içerisinde %0,83'lük bir paya sahiptir. İlde nüfusun en fazla olduğu ilçe Söğüt ilçesidir. Nüfus miktarında bu ilçeyi Bozüyük ilçesi ve Bilecik Merkez ilçeleri takip etmektedir. Bilecik ilinin nüfus yoğunluğu 24 kişi/km²'dir. Bu oran 17,9 kişi/km² olan Türkiye ortalama nüfus yoğunluğundan daha fazladır. Bilecik ilinde nüfus yoğunluğunun en fazla olduğu ilçe 49,2 kişi/km² ile Bozüyük ilçesidir. İkinci sırada ise 43 kişi/km² ile Lefke (Osmaneli) ilçesi gelmektedir. Lefke ilçesinde nüfus yoğunluğunun il

geneline göre oldukça fazla olmasının nedeni yüzölçümünün diğer ilçelere göre küçük olmasıdır. Bu ilçe, ildeki en az yüz ölçümüne (210 km²) sahip ilçedir. Buna karşılık Söğüt ilçesi en fazla nüfusu olan ilçe olmasına rağmen (36.911 kişi) nüfus yoğunluğunun en az olduğu ilçeler arasında yer alması ise yüz ölçümünün büyüklüğü (1765 km²) ile ilgilidir (Tablo 1).

1927 yılında nüfusunda kadın nüfus erkek nüfustan 520.512 kişi daha fazla olduğundan ülke genelinde 1000 erkeğe karşılık 1079 kadın bulunmaktadır. Bu cinsiyet oranının düşüklüğü göstermektedir. Türkiye’de 63 ilden 50’sinde kadın nüfusun erkeklerden fazla olduğu görülmektedir. Bilecik ili de bu illerden biridir. Bilecik ilinde her 1000 erkeğe karşılık 1124 kadın bulunmaktadır (Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, 1929c, s. 18). İlde kadınların oranı %52,9 iken, erkeklerin oranı ise %47,1’dir. Bilecik ilinin tüm ilçelerinde kadınlar erkeklerden fazladır. Kadın ve erkek nüfus farkının en fazla olduğu ilçe ise Söğüt’tür (Tablo 1).

Tablo 1.*Bilecik ilinde ilçelere göre cinsiyet, yüz ölçüm, nüfus yoğunluğu ve yerleşme sayıları (1927)*

İlçeler	Erkek (kişi)	Kadın (kişi)	Toplam (kişi)	Yüzölçümü (km ²)	Nüfus Yoğunluğu (kişi/km ²)	Yerleşme Sayısı
Bilecik	10.195	11.256	21.451	975	22,0	59
Bozüyük	14.968	15.803	30.771	625	49,2	57
Gölpazarı	6.990	8.492	15.482	1.155	13,4	96
Lefke	4.254	4.791	9.045	210	43,0	39
Söğüt	17.091	19.820	36.911	1.765	20,9	76
Toplam	53.498	60.162	113.660	4.730	24,0	327

Kaynak: Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, 1929a, s. IX.

Bilecik İli Nüfusunun Yaş Gruplarına Göre Durumu

1927 yılı genel nüfus sayımında il ve ilçelerin nüfusları 1 yaşından küçük, 1-2 yaş, 3-6 yaş, 7-12 yaş, 13-19 yaş, 20-45 yaş, 46-60 yaş, 61-70 yaş, 71 yaş ve üzeri ile yaşı tam olarak tespit edilemeyenler olarak 10 gruba ayrılarak değerlendirme yapılmıştır. Bilecik ilindeki nüfus yaş grupları cinsiyetlere göre değerlendirildiğinde 1 yaşından küçük yaş grubu içerisinde erkeklerin oranının kadınlardan fazla olması erkek bebek doğumlarının kız bebek doğumlarından daha fazla olduğunu göstermektedir. Bu fazlalık bu yaş grubunu takip eden ileri yaş gruplarına da yansımaktadır. 1 yaşından küçük yaş grubu ile 13-19 yaş grubu ve arasındaki yaş gruplarında erkeklerin oranının daha fazla olduğu görülmektedir. Buna karşılık 20 yaş ve üzeri yaş gruplarında ise kadın nüfus oranı daha fazladır. Bu durum kadınların ileri yaşlarda erkeklere göre daha uzun hayatta kalma şansına sahip olduklarını göstermektedir. Erkek nüfusun gerek savaşlarda daha fazla ölmesi gerekse ağır işlerde çalışması ve hastalıklara karşı kadınlara göre dayanıksız olması gibi sebepler bunun en önemli nedenleridir.

Tablo 2.*Bilecik ilinde yaş gruplarına göre nüfusun cinsiyetlere göre dağılımı (1927)*

Cinsiyet		Yaş Aralığı									Yaşı bilinmiyor
		1 yaşından küçük	1-2	3-6	7-12	13-19	20-45	46-60	61-70	71 ve üzeri	
Erkek	Sayı	3.582	4.005	5.090	5.258	9.439	17.561	5.435	2.298	764	66
	%	53,0	52,6	52,6	52,7	51,6	42,2	42,7	47,0	38,5	45,5
Kadın	Sayı	3.175	3.607	4.583	4.713	8.847	24.050	7.300	2.586	1.222	79
	%	47,0	47,4	47,4	47,3	48,4	57,8	57,3	53,0	61,5	54,5
Toplam	Sayı	6.757	7.612	9.673	9.971	18.286	41.611	12.735	4.884	1.986	145

Kaynak: Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, 1929a, s. 82.

Erkek ve kadın nüfus arasındaki oransal farkın en fazla görüldüğü yaş gurubu 71 ve üzeridir. Bu grupta kadınların oranı %61,5 ile erkeklerin iki katına yakındır. Bu durum kadınların erkeklere göre daha uzun yaşam süresi olduğu kanıtlanmaktadır.

Bilecik ilinde nüfusun yaş gruplarına göre oranlarına bakıldığında; genel nüfus içerisinde en fazla oranın %36,6'lık oranla 20-45 yaş grubuna dâhil olduğu görülmektedir. Bu durum nüfusun 1/3'ünden fazlasının bu yaş grubuna ait olduğunu göstermektedir. Genel nüfus içerisinde oran olarak bu yaş grubunu ise %16,1 oranıyla 13-19 yaş grubu olan genç nüfus grubu oluşturmaktadır (Tablo 3). Yaş gruplarında en az oranları ise 61 ve üzeri yaş grupları olan yaşlı nüfusun oluşturduğu görülmektedir.

Tablo 3.
Bilecik ili ilçelerinde nüfusun yaş gruplarına göre dağılımı (1927)

Yaş Aralığı	Bilecik		Bozüyük		Gölpazarı		Lefke		Söğüt		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
1 yaşından küçük	1.168	5,5	2.304	7,5	846	5,5	584	6,5	1.855	5,0	6.757	6,0
1-2	1.356	6,3	2.059	6,7	1.036	6,7	613	6,8	2.548	6,9	7.612	6,7
3-6	1.665	7,8	2.837	9,2	1.233	8	667	7,4	3.271	8,9	9.673	8,5
7-12	1.858	8,7	2.715	8,8	1.455	9,4	854	9,4	3.089	8,4	9.971	8,8
13-19	3.464	16,1	4.978	16,2	2.655	17,1	1.320	14,6	5.869	15,9	18.286	16,1
20-45	8.091	37,7	10.914	35,5	5.677	36,7	3.404	37,6	13.525	36,6	41.611	36,6
46-60	2.429	11,3	3.029	9,8	1.806	11,6	1.068	11,8	4.403	11,9	12.735	11,2
61-70	1.038	4,8	1.241	4,0	571	3,7	373	4,1	1.661	4,5	4.884	4,3
71 ve üstü	373	1,7	610	2,0	195	1,2	160	1,8	648	1,8	1.986	1,7
Yaşı Bilinmiyor	9	0,1	84	0,3	8	0,1	2	0,02	42	0,1	145	0,1
Toplam	21.451	100	30.771	100	15.482	100	9.045	100	36.911	100	113.660	100

Kaynak: Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, 1929a, s. 82.

İlçelere göre yaş grupları değerlendirildiğinde 1 yaşından küçük olan yaş grubunun en fazla olduğu ilçenin Bozüyük ilçesi olduğu görülmektedir. Bu durum Bozüyük ilçesinde doğurganlığın daha fazla olduğunu göstermektedir. İl genelinde 13-19 yaş grubu olan genç yaş grubunun toplam nüfus içerisindeki oranı %16,1'dir (Tablo 3). Bu yaş grubunda Bozüyük ve Gölpazarı ilçelerindeki oranlar il ortalamasının üzerinde iken diğer ilçelerde altındadır. 61 yaş ve üzeri nüfusa bakıldığında ise yaşlı nüfus oranının en fazla olduğu ilçeler Bilecik Merkez ve Söğüt ilçeleri iken en az olduğu ilçe ise Gölpazarı ilçesidir.

Bilecik İli Nüfusunun Okur – Yazarlık Durumu

1927 yılı genel nüfus sayımına göre Bilecik ilinde toplam nüfus içerisinde okuma-yazma bilenlerin sayısı 13.892'dir (Tablo 4-5). Bu sayı il nüfusunun %12,22'sine tekabül etmekte olup, Türkiye nüfusu okuma-yazma bilenler oranı olan %8,61'den yüksek bir değerdir. İl genelinde okuma-yazma bilen nüfus içerisinde erkeklerin oranı %90 gibi yüksek bir değerde iken kadınlar ise okuma-yazma bilenler içerisinde sadece %10'luk bir orana sahiptir (Tablo 4).

Tablo 4.
Okur-yazarlık durumuna göre Bilecik ili nüfus dağılımı (1927)

Cinsiyet	Okuma-Yazma Durumu				Genel Toplam
	Okuma-yazma bilenler		Okuma-yazma bilmeyenler		
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı
Erkek	12.509	90,0	40.989	41,1	53.498
Kadın	1.383	10,0	58.779	58,9	60.162
Toplam	13.892	100	99.768	100	113.660

Kaynak: Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, 1929a, s. 82.

İl genelinde erkek ve kadın nüfus sayısına göre okuma-yazma bilenler oranlarına bakıldığında erkek nüfus içerisinde okuma-yazma bilenler oranının %23,38'i bulunduğu görülürken, kadın nüfus içerisinde ise okuma-yazma bilenler oranı %2,29 ile oldukça düşüktür. Bu bağlamda Bilecik il genelinde erkeklerde okur-yazarlık oranının Türkiye geneli erkek nüfus okur-yazarlık oranı ortalaması olan %12,99'un yaklaşık 2 katı, kadınlarda ise Türkiye geneli kadın nüfus okur-yazarlık oranı ortalaması olan %3,67'den oldukça düşük olduğu söylenebilir.

Nüfusun okur-yazarlık durumu ilçelere göre değerlendirildiğinde; en fazla okuma-yazma bilen nüfus oranının %37,36 ile Bilecik Merkez ilçesinde olduğu görülmektedir. Bu durumun en önemli sebebi Bilecik Merkez ilçesinde okur-yazar oranının fazla olduğu il merkezi olan Bilecik Şehri'nin bulunmasıyla birlikte Bilecik Şehri ve çevresinde okuma-yazma öğrenme olanaklarının daha fazla olmasıdır. Okuma-yazma bilenlerin en az olduğu ilçeler ise Lefke (%6,05), Gölpazarı (%6,08) ve Söğüt (%7,90) ilçeleri olup bu ilçelerde okuma-yazma bilen nüfus oranı Türkiye ortalamasından daha düşük değerlerdedir.

İlçelerde okur-yazar nüfusta cinsiyete göre bir değerlendirme yapıldığında Bilecik Merkez ilçesinin diğer ilçelere göre hem erkeklerde hem de kadınlarda daha fazla sayı ve oranlarda okuma-yazma bilen nüfusa sahip olduğu görülmektedir. Bilecik Merkez ilçesi erkek nüfusu içerisinde okuma-yazma bilenler oranı %52,15 olup bu değer erkeklerin yarısından fazlasına tekabül etmektedir. Aynı zamanda Bilecik Merkez ilçesindeki bu oranın Türkiye geneli erkek nüfus okur-yazarlık ortalaması olan %12,99'un 4 katından daha fazla olması, Bilecik Merkez ilçesinde bulunan erkek nüfusta okur-yazarlığın oldukça yüksek olduğunu göstermektedir. Bilecik Merkez ilçesinin kadın nüfusu içerisinde okur-yazarlık oranı da %4,91 ile Türkiye ortalaması olan %3,67'in oldukça üstünde seyretmektedir.

Tablo 5.*Bilecik ilinde ilçelere göre okur-yazarlık durumu (1927)*

İlçeler	Cinsiyet	Okuma-yazma bilenler		Okuma-yazma bilmeyenler		Toplam
		Sayı	%	Sayı	%	
Bilecik	Erkek	5.317	52,15	4.878	47,85	10.195
	Kadın	553	4,91	10.703	95,09	11.256
	Toplam	5.870	37,36	15.581	72,64	21.451
Bozüyük	Erkek	3.352	22,39	11.616	77,61	14.968
	Kadın	266	1,68	15.537	98,32	15.803
	Toplam	3.618	11,76	27.153	88,24	30.771
Gölpazarı	Erkek	891	12,74	6.099	87,26	6.990
	Kadın	51	0,6	8.441	99,4	8.492
	Toplam	942	6,08	14.540	93,92	15.482
Lefke	Erkek	456	10,71	3.798	89,29	4.254
	Kadın	91	1,89	4.700	98,11	4.791
	Toplam	547	6,05	8.498	93,95	9.045
Söğüt	Erkek	2.493	14,58	14.598	85,42	17.091
	Kadın	422	2,12	19.398	97,88	19.820
	Toplam	2.915	7,90	33.996	92,1	36.911
İl Geneli	Erkek	12.509	23,38	40.989	76,62	53.498
	Kadın	1.383	2,29	58.779	97,71	60.162
	Toplam	13.892	12,22	99.768	87,78	113.660

Kaynak: Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, 1929a, s. 82

İl genelinde Lefke ilçesi %10,71 ile erkek nüfus okur-yazarlığının en az olduğu ilçe iken, Gölpazarı ilçesi ise kadınlarda %0,6 ile en az okur-yazarlık oranına sahip ilçedir (Tablo 5). Bu

ilçelerde hem erkek hem de kadın okur-yazarlığın Türkiye geneli erkek ve kadın okur-yazarlık ortalamalarına göre düşük olduğu ortaya çıkmıştır. Bunun en önemli nedeni bu ilçelerde kırsal nüfus oranının diğer ilçelere göre daha fazla olmasıdır.

Bilecik İli Nüfusunun Mesleklere Göre Durumu

1927 yılı genel nüfus sayımında gerek Türkiye genelinin gerekse illerin nüfusunun mesleklere göre sınıflandırılmasında meslek grupları ziraat, sanayi, ticaret, meslek, memur, hâkim, asker, PTT personeli ve çeşitli diğer meslekler olmak üzere 9 farklı sınıfta değerlendirilmiştir. 1927 yılında Bilecik ili nüfusunun %42,16'sı (47.956 kişi) çeşitli mesleklere mensup iken, %57,84'ü (65.704 kişi) mesleği olmayan kişilerden oluşmaktaydı. Bu durumda Bilecik ili meslek sahibi nüfus oranı Türkiye genelinde meslek sahibi nüfus oranı olan %39,26'dan daha yüksektir. Bilecik ilinde meslek sahibi nüfusun cinsiyetlere göre dağılımına bakıldığında ise erkek nüfus içerisinde meslek sahibi nüfus oranı %63,9 iken kadınlarda bu oranın %36,1'e düştüğü görülmektedir. Bu oranlar Türkiye geneline göre kıyaslandığında ise Bilecik ili genelinde Türkiye geneli erkek meslek sahibi nüfus oranına (%54,84) ve kadın meslek sahibi nüfus oranına (%24,83) göre daha yüksek oranlarda olduğu görülmektedir. İl genelinde ziraatta çalışan nüfus içerisinde erkeklerin oranı %60,9 oranındayken, kadınların oranı %39,1 olarak diğer meslek gruplarında çalışan kadın oranlarına göre en yüksek durumdadır (Tablo 6). Ziraatta çalışanlar sayısı ve oranı meslek grupları içerisinde en yüksek düzeydedir. Meslek sahibi nüfus olan 47.956 kişi içerisinde 43.885 kişi ziraat faaliyetlerinde çalışmakta olup bu kişilerin oranı %91,51'i bulmaktadır. Bilecik ilinde olduğu gibi Türkiye genelinde de ziraat faaliyetlerinde çalışan nüfus oranının fazla olması ülke ekonomisinin daha çok ziraata bağlı olduğunu göstermektedir.

Tablo 6.
Bilecik ili nüfusunun cinsiyete göre meslek dağılımı (1927)

Cinsiyet	Meslekler											Toplam Nüfus
	Ziraat	Sanayi	Ticaret	Serbest	Memur	Hakimler	Askerler	PTT Personeli	Muhtelif	Meslekler Toplamı	Mesleksizler ve Meçhul	
Erkek	26.706	1.432	962	358	536	29	157	286	157	30.623	22.875	53.498
%	60,9	96,9	96,8	94,7	97,8	100	100	98,9	79,3	63,9	34,8	47,1
Kadın	17179	46	32	20	12	-	-	3	41	17333	42.829	60.162
%	39,1	3,1	3,2	5,3	2,2	0	0	1,1	20,7	36,1	65,2	52,9
Toplam	43.885	1.478	994	378	548	29	157	289	198	47.956	65.704	113.600

Kaynak: Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, 1929a, s. XXXVI

İl genelinde meslek sahibi nüfus içerisinde ikinci önemli çalışan grubu %3,08 ile sanayide çalışanlardır. Sanayide çalışanları ise %2,07 ile ticari faaliyetlerde çalışanlar, %1,14 ile memurlar, %0,78 ile serbest meslek sahibi kişiler takip etmektedir. Meslekler içerisinde en az grubu ise hâkimler oluşturmaktadır. Ziraatta çalışanlar dışında diğer meslek gruplarında erkeklerin oranları %90'ın üzerinde iken kadınların sayı ve oranlarının oldukça az olduğu dikkati çekmektedir. Bu durum o dönemde ailelerin gelirinin ve okullaşmanın düşük düzeyde olması ve ulaşım şartlarının yetersiz olmasının yanı sıra geleneksel toplum yapısı anlayışında kız çocuklarının okur-yazar ve meslek sahibi olmasının gereksiz görülmesi ile ilgilidir.

Bilecik ilinde ilçelere göre meslek sahibi olan nüfusa bakıldığında; en fazla meslek sahibi nüfus Bozüyük (14.298 kişi) ve Söğüt (11.746 kişi) ilçelerindedir. Bilecik ilinde herhangi bir mesleği olan nüfusun %29,81'i Bozüyük ilçesinde, %24,49'u Söğüt ilçesinde bulunmaktadır. Lefke'de ise en az sayı ve oranda (%8,81) meslek sahibi nüfus vardır. Mesleklere göre bir değerlendirme yapıldığında ziraatta çalışanlar oranının en fazla olduğu ilçeler Gölpazarı (%97,2) ve Söğüt (%92,0) iken, sanayi sektöründe çalışanlar oranının en fazla olduğu ilçe Bozüyük (%3,8), ticarete çalışanlar oranının en fazla olduğu ilçe Lefke (%3,7) dir (Tablo 7).

Memur grubunda en fazla oranın ise Bilecik Merkez ilçesinde (%2,6) olduğu görülmektedir. Bilecik Merkez ilçesinin diğer ilçelere göre oldukça fazla bir oranda memura sahip olmasının en önemli sebebi il yönetim merkezi olan Bilecik Şehri'nin yer almasıdır. Hâkim, asker, PTT personeli ve diğer çeşitli meslek sahibi gruplarında da Bilecik Merkez ilçesinde diğer ilçelerden fazla olmasında aynı sebep etkilidir.

Tablo 7.
Bilecik ilinde mesleklere göre nüfusun ilçelere göre dağılımı (1927)

Meslekler	Bilecik		Bozüyük		Gölpazarı		Lefke		Söğüt		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Ziraat	8.479	88,2	13.027	91,1	7.840	97,2	3.727	88,1	10.812	92,0	43.885	91,5
Sanayi	290	3	551	3,8	79	1	155	3,7	403	3,4	1.478	3,1
Ticaret	199	2,1	398	2,8	28	0,4	156	3,7	213	1,8	994	2,1
Serbest Meslek	80	0,8	99	0,7	27	0,3	66	1,6	106	0,9	378	0,8
Memur	249	2,6	71	0,5	81	1	43	1	104	0,9	548	1,1
Hakimler	18	0,2	3	0,02	-	-	1	0,02	7	0,05	29	0,1
Askerler	59	0,6	28	0,2	1	0,01	17	0,4	52	0,5	157	0,3
PTT Personeli	161	1,7	56	0,4	-	-	51	1,2	18	0,2	286	0,6
Muhtelif	80	0,8	65	0,5	10	0,1	12	0,3	31	0,3	198	0,4
Meslekler Toplamı	9.618	100	14.298	100	8.066	100	4.228	100	11.746	100	47.956	100

Kaynak: Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, 1929a, s. 90.

Bilecik İli Nüfusunun Medeni Hale Göre Durumu

Bilecik ilinde gerek toplumsal yapının gerekse aile yapısının tespitinde ve geleceğinin belirlenmesinde nüfusun medeni durumu büyük öneme sahiptir. 1927 yılındaki nüfus sayımında insanların medeni durumları beş grup (bekâr, evli, dul, meçhul ve medeni hal kısmı boş bırakılmış şekilde) olarak kaydedilmiştir. Bilecik ili evli nüfus oranı (%46,05) bakımından Türkiye ortalamasının (%42,27) üzerinde iken, bekâr nüfus oranı (%42,86) bakımından Türkiye ortalamasının (%48,58) altındadır. Dul nüfus oranı (%10,25) ve boş nüfus oranı (%0,78) bakımından ise Türkiye ortalamalarının üzerinde oranlara sahiptir (Tablo 8).

Tablo 8.
Bilecik ilinde nüfusun medeni hal durumuna göre dağılımı (1927)

İl Genel	Mevcut Nüfus	Medeni Hal				
		Bekâr	Evli	Dul	Boş	Meçhul
Erkek	53.498	27.048	25.487	805	143	15
Erkek Oranı (%)	100	50,56	47,64	1,50	0,27	0,03
Kadın	60.162	21.661	26.856	10.848	742	55
Kadın Oranı (%)	100	36,00	44,64	18,03	1,24	0,09
Genel Toplam	113.660	48.709	52.343	11.653	885	70
Genel Toplam Oranı (%)	100	42,86	46,05	10,25	0,78	0,06

Kaynak: Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, 1929a, s. 82.

İl genelinde erkek bekârların oranı kadın bekârlara göre %14,56 oranında daha fazla iken, evli nüfusta bu fark %3 oranına kadar düşmektedir. Dul, boş ve meçhul nüfusta ise kadın nüfus oranı erkeklerden fazladır (Tablo 8). Dul erkek oranı %1,50 civarındayken kadınlarda dul oranı %18,03 olup erkeklere göre oldukça yüksek bir orandadır. Bunun en önemli sebebi evli erkeklerin önemli bir kısmının savaşlarda şehit olmalarının bir sonucu olarak geride kadınların dul kalmalarıdır.

İl genelinde toplam bekâr nüfus oranının en fazla olduğu ilçe %44,36 oranıyla Bozüyük ilçesidir. Bekârlık oranında Bozüyük ilçesinden sonra Lefke ilçesi (%43,22) gelirken, bu oranın en az olduğu ilçe Gölpazarı (%41,85) ilçesidir. Evli nüfus oranları değerlendirildiğinde evli nüfus oranının en fazla olduğu ilçeler Bozüyük (%46,44) ve Söğüt (%46,36) ilçeleridir. Dul nüfus oranlarına bakıldığında ise dul nüfus oranının en fazla olduğu ilçeler Gölpazarı (%11,91) ve Bilecik Merkez (%11,30) ilçeleridir (Tablo 9).

Tablo 9.*Bilecik ili ilçelerinde nüfusun medeni hal durumlarına göre dağılımı (1927)*

İlçeler	Mevcut Nüfus	Medeni Hal				
		Bekâr	Evli	Dul	Boş	Meçhul
Bilecik	21451	9099	9770	2423	153	6
%	100	42,42	45,55	11,30	0,71	0,02
Bozüyük	30771	13649	14290	2603	175	54
%	100	44,36	46,44	8,46	0,57	0,17
Gölpazarı	15482	6478	7018	1844	140	2
%	100	41,85	45,33	11,91	0,90	0,01
Lefke	9045	3909	4153	917	65	1
%	100	43,22	45,91	10,14	0,72	0,01
Söğüt	36911	15574	17112	3866	352	7
%	100	42,20	46,36	10,47	0,95	0,02

Kaynak: Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, 1929a, s. 82.

Bilecik İli Nüfusunun Konuşulan Anadillere Göre Durumu

1927 yılı genel nüfus sayımında Türkiye’de halk arasında konuşulan diller bakımından nüfus içerisinde konuşulan ana diller de tespit edilmiştir. Buna yönelik olarak konuşulan ana diller başta Türkçe olmak üzere Bulgarca, Çerkezce, Arnavutça, Ermenice, Tatarca, Kürtçe, Fransızca, Rumca, İngilizce, İtalyanca, Acemce, Arapça, Yahudice ve diğerleri olarak 15 ayrı grupta sınıflandırılmıştır. Bilecik ilinde Türkiye nüfusundaki gibi etnik bakımdan farklılığa bağlı olarak 15 ana dili konuşan kişi sayısı mevcut olmasına rağmen Kürtçe, İtalyanca, İngilizce, Fransızca, Rumca, Arapça ve Acemce dillerini konuşan kişilerin sayısı oldukça azdır. Bilecik ilinde en fazla konuşulan dil Türkiye genelinde olduğu gibi Türkçedir. Türkiye genelinde konuşulan ana diller içerisinde Türkçe’nin konuşulma oranı %86,3 iken Bilecik ili genelinde bu oran %96,51’e çıkmaktadır. Türkçe dışında konuşulan diğer dilleri ise nüfusun sadece %3,49’u konuşmaktadır (Tablo 10).

Erkek ve kadın nüfus arasında Türkçe’nin konuşulma oranı birbirine oldukça yakın olmasına rağmen kadınlarda Türkçe konuşulma oranının daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Bu durumun en önemli sebebi erkek nüfus içerisinde uyruk farklılıklarına bağlı olarak konuşulan anadil çeşitliliğinin daha fazla olmasıdır. Buna karşılık kadınlarda bu çeşitliliğin daha az olmasıdır. Erkek nüfus içerisinde gruplandırılan bütün dillerden konuşan kişiler varken kadın nüfus içerisinde Kürtçe, Fransızca, Rumca, İngilizce, İtalyanca, Acemce, Arapça ve Yahudice

konuşan hiç kimse bulunmamaktadır. Dolayısıyla bu durum kadınlarda uyruk farklılıklarının daha az olduğunu göstermektedir. Türkçeden sonra anadil olarak konuşulma sayısı ve oranının en fazla olduğu anadiller Çerkezce, Bulgarca ve Arnavutça olarak dikkati çekmektedir. Bu durum ise Osmanlı'nın son dönemlerinde yapılan savaşlar sonucunda gerek Balkanlardan gerekse Kafkaslardan Anadolu'ya yapılan göçlerin bir sonucudur. Osmanlı'nın son dönemlerinde bu yerlerden Anadolu'nun çeşitli yerlerine çok sayıda göçler olduğu gibi Bilecik iline de göçler gerçekleşmiştir. O yerlerde doğup büyüyen kişilerin gerek Anadolu'nun birçok kesiminde gerekse Bilecik ilinde anadillerini konuşmaya devam etmeleri bu durumu kanıtlamaktadır.

Tablo 10.*Bilecik ilinde nüfusun anadillere göre dağılımı (1927)*

Cinsiyet	Anadiller														Toplam	
	Türkçe	Bulgarca	Çerkezce	Arnavutça	Ermenice	Tatarca	Kürtçe	Rumca	Fransızca	İtalyanca	İngilizce	Arapça	Acemce	Yahudice		Diğerleri
Erkek	51.503	632	1.162	90	36	6	2	1	1	4	1	1	1	23	35	53.498
%	96,27							3,73								100
Kadın	58.191	644	1.131	84	43	29	-	-	-	-	-	-	-	-	40	60.162
%	96,72							3,28								100
Toplam	109.694	1.276	2.293	174	79	35	2	1	1	4	1	1	1	23	75	113.660
%	96,51							3,49								100

Kaynak: Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, 1929a, s. LXIV

Bilecik ili konuşulan anadiller açısından ilçeler düzeyinde değerlendirildiğinde; Türkçe dışında en fazla konuşulan anadil olan Çerkezce'nin en fazla konuşulduğu ilçelerin Bozüyük ilçesi başta olmak üzere (1.273 kişi) Söğüt ilçesi (620 kişi) ve Bilecik Merkez ilçesi (400 kişi) oldukları tespit edilmiştir. Bulgarcanın en fazla konuşulduğu ilçeler ise başta Bilecik Merkez ilçesi olmak üzere (766 kişi), Gölpazarı (330 kişi) ve Lefke (157 kişi) ilçeleridir. Arnavutçanın en fazla konuşulduğu ilçeler ise Bozüyük, Lefke ve Gölpazarı'dır. Bu ilçeler içerisinde Bozüyük ilçesinin (144 kişi) diğer ilçelere göre daha fazla dil çeşitliliğine sahip olduğu dikkat çekmektedir. 1927 yılında il genelinde Ermenice'nin konuşulduğu ilçe sadece Gölpazarı ilçesidir. Günümüzde ise ilçede Ermenice konuşan nüfus yoktur. İl genelinde Bilecik Merkez ilçesi dışında İtalyanca, İngilizce, Fransızca, Rumca, Arapça ve Acemce konuşulan ilçenin olmadığı tespit edilmiştir.

Bilecik İli Nüfusunun Uyruklarına Göre Durumu

1927 yılı genel nüfus sayımında Türkiye'de nüfusun uyruklarına göre tespiti de yapılmıştır. Nüfusun uyruklarına göre durumları Türkiye, Bulgaristan, Yunanistan, Romanya, Sırbistan, İngiltere, Belçika, Fransa, Arnavutluk, Almanya, Avusturya, İtalya, Macaristan, Lehistan, Diğer Avrupa Ülkeleri, Rusya, Afganistan, Suriye, Irak, İran, Diğer Afrika ve Asya Ülkeleri, Amerika ve bilinmeyenler olmak üzere 24 grupta incelenmiştir. Nüfus sayımında Türkiye nüfusu içerisinde Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının oranının %99,23 olduğu tespit edilmiştir. Bu oran Bilecik il genelinde ise %99,95'e ulaşmaktadır. 113.660 kişi olan Bilecik ili nüfusunun 113.606 kişisi Türkiye vatandaşı iken sadece 54 kişi Türkiye dışındaki ülkelerin vatandaşıdır (Tablo 11).

İl genelinde diğer ülkelere mensup kişi sayısının en fazla olduğu ülkeler İngiltere (19 kişi), Bulgaristan (17 kişi) ve Yunanistan (7 kişi) ülkeleridir. Romanya, Almanya, Avusturya, Fransa, Belçika, İtalya, Lehistan, Afganistan, Irak, Suriye, Mısır ve Amerika ülkeleri uyruklu hiç kimse yoktur. Yabancı uyruklular içerisinde 2 Arnavutluk uyruklu kadın haricinde diğerlerinin tamamının erkeklerden oluştuğu görülmektedir (Tablo 11).

Tablo 11.
Bilecik ilinde nüfusun uyruklarına göre dağılımı (1927)

Uyruk	Cinsiyet				Toplam	%
	Erkek	%	Kadın	%		
Türkiye	53.446	99,90	60.160	99,99	113.606	99,95
Bulgaristan	17		-		17	
Yunanistan	7		-		7	
Romanya	-		-		-	
Sırbistan	3		-		3	
Almanya	-		-		-	
Arnavutluk	-		2		2	
İngiltere	19		-		19	
Avusturya	-		-		-	
Fransa	-		-		-	
Belçika	-		-		-	
İtalya	-		-		-	
Macaristan	3	0,10	-	0,01	3	0,05
Lehistan	-		-		-	
Diğer Avrupa Ülkeleri	-		-		-	
Rusya	2		-		2	
Afganistan	-		-		-	
Irak	-		-		-	
İran	1		-		1	
Suriye	-		-		-	
Mısır	-		-		-	
Diğer Asya ve Afrika Ülkeleri	-		-		-	
Amerika	-		-		-	
Bilinmiyor	-		-		-	
Toplam	53.498	100	60.162	100	113.660	100

Kaynak: Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, 1929a, s. LXXVIII

Bilecik İli Nüfusunun Doğum Yerlerine Göre Durumu

1927 yılı sayımında nüfusun doğum yerlerine göre de tespitler yapılmıştır. Nüfusun doğum yerlerine göre tespiti Türkiye, Bulgaristan, Yunanistan, Romanya, Sırbistan, İngiltere, Belçika, Fransa, Arnavutluk, Almanya, Avusturya, İtalya, Macaristan, Lehistan, Diğer Avrupa Ülkeleri, Rusya, Afganistan, Suriye, Irak, İran, Diğer Afrika ve Asya Ülkeleri, Amerika ve bilinmeyenler olmak üzere 24 grupta incelenmiştir. Bilecik ili toplam nüfusunu oluşturan kişilerin %95,20'sini Türkiye doğumlu kişiler oluşturmaktadır. Türkiye doğumlu kişi oranı Türkiye nüfusu içerisinde ise %96,64 oranına sahip olup Bilecik il geneli oranından fazladır. Bilecik ilinde erkek nüfus içerisinde Türkiye doğumlu nüfus oranı (%93,73) kadın nüfus içerisinde Türkiye doğumlu nüfus oranından (%96,50) azdır. Bu durum erkek nüfusta yabancı uyruklu kişi sayının daha fazla olduğunu da göstermektedir. Nitekim erkeklerde yabancı ülke doğumlu kişi sayısı 3.355 iken, kadınlarda ise 2.101 kişidir (Tablo 12). İl genelinde Türkiye dışında diğer ülke doğumluların en fazla olduğu ülke 4.120 kişiyle Bulgaristan olup bu sayı yabancı ülke doğumlu nüfusun %75,5'ini oluşturmaktadır. Dolayısıyla il genelinde her yabancı ülke doğumlu 4 kişiden 3'ü Bulgaristan doğumludur. Bulgaristan doğumlu kişilerden sonra

ikinci sırada 382 kişiyle Yunanistan doğumlu kişiler gelmektedir. Yunanistan doğumlu kişiler ise yabancı ülke doğumlu nüfusun %7,0'ını oluşturmaktadır. Yabancı ülke doğumlu nüfus içerisinde Bulgaristan ve Yunanistan doğumlu nüfustan sonra Rusya (341 kişi), Romanya (261 kişi), Sırbistan (162) ve Lehistan (84 kişi) doğumlu nüfus gelmektedir. Türkiye'deki diğer bazı illerin aksine Bilecik ilinde Belçika, İtalya ve Mısır ülkeleri doğumlu nüfus yoktur. İl genelindeki kadın nüfus içerisinde ise Bulgaristan, Yunanistan, Romanya, Sırbistan, Arnavutluk, Macaristan Lehistan, Doğu Avrupa Ülkeleri, Rusya, İran ve Suriye ülkeleri dışında diğer ülke doğumlu nüfus bulunmamaktadır (Tablo 12).

Tablo 12.
Bilecik ili nüfusunun doğum yeri bakımından dağılımı (1927)

Mahalli Tevellüt (Doğum Yeri)	Cinsiyet				Toplam	%
	Erkek	%	Kadın	%		
Türkiye	50.143	93,73	58.061	96,50	108.204	95,20
Bulgaristan	2.639		1.481		4.120	
Yunanistan	243		139		382	
Romanya	119		142		261	
Sırbistan	86		76		162	
Almanya	9		-		9	
Arnavutluk	15		19		34	
İngiltere	1		-		1	
Avusturya	2		-		2	
Fransa	1		-		1	
Belçika	-	6,27	-	3,50	-	4,80
İtalya	-		-		-	
Macaristan	2		3		5	
Lehistan	76		8		84	
Diğer Avrupa Ülkeleri	4		2		6	
Rusya	118		223		341	
Afganistan	3		-		3	
Irak	3		-		3	
İran	3		1		4	
Suriye	2		1		3	
Mısır	-		-		-	
Diğer Asya ve Afrika Ülkeleri	5		-		5	
Amerika	14		-		14	
Bilinmiyor	10		6		16	
Toplam	53.498	100	60.162	100	113.660	100

Kaynak: Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, 1929a, s. XCII.

Nüfusun doğum yeri bakımından dağılımı ilçelere göre değerlendirildiğinde, Türkiye doğumlu nüfus oranının en az olduğu ilçenin %88,16 oranıyla Bozüyük olduğu görülmektedir. Bozüyük ilçesi aynı zamanda il genelinde 3.644 kişiyle yabancı ülke doğumlu kişi sayısı ve oranının en fazla olduğu ilçedir. Bu ilçeyi 911 kişiyle Bilecik ve 656 kişiyle Söğüt ilçeleri takip etmektedir. Yabancı ülke doğumlu nüfus sayısı ve oranının en az olduğu ilçe ise Lefke'dir.

İl genelinde yabancı ülke doğumlu nüfusun en yüksek olduğu Bulgaristan doğumlu nüfusun da en fazla olduğu ilçe Bozüyük'tür. Bozüyük'te yabancı ülke doğumlu nüfus içerisinde Bulgaristan doğumlu nüfus %88,09 oranıyla yabancı ülke doğumlu nüfusun 4/5'ünden fazlasını oluşturmaktadır. Bu oran Bulgaristan'dan Bilecik iline göç edenlerin en fazla Bozüyük ilçesine yerleştiklerini de göstermektedir. Bunun yanı sıra Bozüyük yine diğer ilçelere göre Romanya, Arnavutluk, Lehistan ve Rusya doğumlu nüfusun en fazla olduğu

ilçedir. Buna karşılık Yunanistan doğumlu nüfusun en fazla olduğu ilçe (240 kişi) Bilecik Merkez ilçesidir.

Tablo 13.

Bilecik ilinde ilçelere göre nüfusun doğum yeri bakımından dağılımı (1927)

Doğum Yeri	Bilecik		Bozüyük		Gölpazarı		Lefke		Söğüt	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Türkiye	20.540	95,75	27.127	88,16	15.316	98,93	8.966	99,13	36.255	98,22
Bulgaristan	525		3210		66		15		304	
Yunanistan	240		9		20		47		66	
Romanya	30		113		34		2		82	
Sırbistan	35		44		16		3		64	
Almanya	9		-		-		-		-	
Arnavutluk	-		25		1		8		-	
İngiltere	-		-		-		-		1	
Avusturya	2		-		-		-		-	
Fransa	1		-		-		-		-	
Belçika	-		-		-		-		-	
İtalya	-		-		-		-		-	
Macaristan	2	4,25	1	11,84	1	1,07	-	0,87	1	1,78
Lehistan	41		42		1		-		-	
Diğer Avrupa Ülkeleri	-		-		2		-		4	
Rusya	21		181		8		4		127	
Afganistan	-		-		2		-		1	
Irak	1		2		-		-		-	
İran	2		-		-		-		2	
Suriye	1		2		-		-		-	
Mısır	-		-		-		-		-	
Diğer Asya ve Afrika Ülkeleri	-		4		1		-		-	
Amerika	-		-		14		-		-	
Bilinmiyor	1		11		-		-		4	
Toplam	21.451	100	30.771	100	15.482	100	9.045	100	36.911	100

Kaynak: Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, 1929a, s. 120.

Bilecik İli Nüfusunun Dini İnançlara Göre Durumu

1927 yılı nüfus sayımında Türkiye nüfusu dini inançlar bakımından Müslüman, Hıristiyan, Katolik, Ortodoks, Protestan, Ermeni, Musevi, Diğerleri ve Ateist veya dini meçhul olarak gruplandırılmıştır. Nüfus sayımında Türkiye nüfusunun %97,23'ü İslam dinine mensup Müslüman olduğu görülürken, Bilecik ilinde Müslüman oranı %99,96 olarak tespit edilmiştir. Müslüman nüfus dışındaki nüfus oranı ise Türkiye genelinde %2,77 iken, Bilecik ilinde ise sadece %0,04 oranındadır. 113.660 kişinin yaşadığı Bilecik ili içerisinde Müslüman nüfus haricinde diğer inançlara sahip sadece 40 kişi tespit edilmiştir (Tablo 14). Müslüman nüfus dışındaki nüfus içerisinde en fazla olan topluluklar Protestan ve Katoliklerdir.

Nüfus sayımında Hıristiyanlar ile Hıristiyan mezhepler olan Katolik, Protestan ve Ortodokslar ayrı gruplar halinde verilmiştir. Bu dört grupta aslen Hıristiyan olup bazı kişilerin mezhebi tespit edilmediğinden grup sayısı daha fazla olarak gösterilmiştir. Nüfus sayımında genel olarak Ortodoks olan Ermeniler de ayrı bir grup olarak değerlendirilmiştir. Bu beş grubun Hıristiyanlık dinine mensup olduğu dikkate alınıp bir grup kabul edildiğinde Müslümanlar dışında başka bir inanca sahip olan en büyük grubun Hıristiyanlar olduğu görülmektedir. Bilecik ilinde cinsiyete göre dini inançlar değerlendirildiğinde il genelinde Müslümanlar dışında diğer inançlara sahip olan nüfusun erkeklerde daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 14.*Dini inançlara göre Bilecik ili nüfusunun dağılımı (1927)*

Cinsiyet	Dini İnanışlar									Toplam Nüfus
	Müslüman	Katolik	Protestan	Ortodoks	Ermeni	Hıristiyan	Musevi	Diğerleri	Ateist veya Dini Meçhul	
Erkek	53.462	9	12	2	2	6	4	-	1	53.498
%	99,93				0,07					100
Kadın	60.158	1	-	-	-	-	-	3	-	60.162
%	99,99				0,01					100
Toplam	113.620	10	12	2	2	6	4	3	1	113.660
%	99,96				0,04					100

*Kaynak: Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, 1929a, s. L.***Bilecik İli Nüfusunun Sakatlık - Engellilik Durumu**

1927 yılı nüfus sayımında Türkiye nüfusu sağlık yönüyle işitme, görme, fiziksel duruş, yürüme, el-kol ve diğerleri gibi sakatlık-engellilik durumları gözetilerek 6 grupta değerlendirilmiştir. Bu tespitler il ve ilçelere düzeyinde de gerçekleştirilmiştir. Türkiye genelinde engelli nüfus oranı %1,42 oranıyla Bilecik ilinden biraz yüksek düzeydedir. Bilecik ili nüfusu içerisinde ise engelli nüfus oranı %1,1'dir (Tablo 15). Türkiye ve Bilecik ili cinsiyetlere göre engellilik durumu kıyaslandığında Türkiye genelinde erkeklerde engellilik oranı %2,07 düzeyindeyken, Bilecik ilinde %1,76 oranıyla daha azdır. Kadınlarda ise Türkiye'de engellilik oranı %0,81 düzeyindeyken, Bilecik ilinde %0,50 ile daha azdır (Tablo 15). Erkeklerde engellilik oranının hem ülke genelinde hem de Bilecik ilinde kadınlara göre daha fazla olmasının en önemli sebebi, sayımdan önce yakın zamanlarda yaşanan savaşlarda erkeklerin daha fazla ölümlerinin yanı sıra daha fazla sakat ya da engelli kalmalarıdır.

Erkeklerde kadınlara göre yaşam süresinin daha kısa olmasıyla birlikte yaşlılık dönemine erişmenin daha zor olmasına rağmen engelli nüfusun ve engellilik oranının fazla olması bu durumu kanıtlamaktadır.

Tablo 15.*Bilecik ilinde nüfusun engellilik durumuna göre cinsiyet yapısı (1927)*

Sakatlık-Engellilik Durumu	Cinsiyet				Toplam	%
	Erkek	%	Kadın	%		
Sakat ya da Engelli Değil	52.556	98,24	59.865	99,50	112.421	98,90
Sakat-Engelli						
Kör	80	0,15	63	0,10	143	0,13
Sağır	74	0,14	36	0,06	110	0,10
Topal	221	0,41	45	0,08	266	0,24
Çolak	98	0,18	14	0,02	112	0,10
Kambur	19	0,04	8	0,02	27	0,02
Diğerleri	450	0,84	131	0,22	581	0,51
Toplam	53.498	100	60.162	100	113.660	100

Kaynak: Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, 1929a, s. L.

Bilecik ilinde nüfusun engellilik durumunu ilçeler düzeyinde değerlendirildiğinde ildeki ilçeler arasında engelli nüfus oranının en fazla olduğu ilçe %1,3 oranıyla Gölpazarı ilçesi iken bu ilçeyi %1,2'lik oranlarla Bilecik ve Söğüt ilçeleri takip etmektedir. Engelli nüfus oranının en az olduğu ilçe ise Bozüyük ilçesidir (Tablo 16). Bilecik ili ve Türkiye'de sakat-engelli nüfus

içerisinde engel durumlarına bakıldığında Bilecik ili ve Türkiye’de kör, sağır, topal, çolak ve kambur nüfus dışındaki diğer engellilik oranlarının daha fazla olduğu görülmektedir. Bu nüfusun engelli nüfus içerisindeki oranı gerek Bilecik’te gerekse Türkiye’de %40’ın üzerindedir. Cinsiyetlere göre ise erkek nüfusta kadınlara göre daha fazla engellilik oranları tespit edilmiştir. Bilecik ilinde engelli nüfus içerisinde topal olanlar 1/5 oranından daha fazla iken, Türkiye’de ise 1/4 oranından daha fazladır.

Tablo 16.*Bilecik ilinde nüfusun engellilik durumunun ilçelere göre dağılımı (1927)*

İlçeler	Sakat ya da Engelli Değil		Sakat-Engelli		Toplam Nüfus
	Sayı	%	Sayı	%	
Bilecik	21.184	98,8	267	1,2	21.451
Bozüyük	30.563	99,3	208	0,7	30.771
Gölpazarı	15.278	98,7	204	1,3	15.482
Lefke	8.941	98,9	104	1,1	9.045
Söğüt	36.455	98,8	456	1,2	36.911
İl Geneli	112.421	98,9	1.239	1,1	113.660

Kaynak: Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, 1929a, s. 98.

Engel grupları içerisinde kör ve topal nüfus oranı kadınlarda erkeklere göre daha fazla iken sağır, çolak ve kambur nüfus oranları erkek nüfus içerisinde kadınlara göre daha fazladır (Tablo 17). Kadın nüfus içerisinde erkeklere göre kör ve topal oranlarının fazla olmasının en önemli nedeni, kadınların erkeklerden daha fazla süre yaşamasına bağlı olarak ortaya çıkan yaşlanma ve bunun sonucudur. Erkeklerde kadınlara göre sağır, çolak ve kamburluğun daha fazla olmasının en önemli nedenleri ise erkeklerin gerek savaş zamanında cepheye yaralanmaları ile sakat kalmaları gerekse daha ağır işlerde çalışmalarıdır.

Tablo 17.*Bilecik ili ve Türkiye’de sakat-engelli nüfusun cinsiyetlere göre dağılımı (1927)*

Sakat-Engelli	Erkek %		Kadın %		Toplam %	
	Bilecik ili	Türkiye	Bilecik ili	Türkiye	Bilecik ili	Türkiye
Topal	23,46	24,08	15,15	30,13	21,47	25,88
Çolak	10,40	11,99	4,72	4,88	9,04	9,88
Kör	8,49	11,28	21,21	20,24	11,54	13,94
Sağır	7,86	7,22	12,12	8,77	8,88	7,68
Kambur	2,02	1,37	2,69	2,04	2,18	1,57
Diğerleri	47,77	44,06	44,11	33,94	46,89	41,05

Kaynak: Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, 1929a, s. 98 / 1929b, s. 29.

Genel olarak bakıldığında engelli nüfus içerisinde fiziksel engelli nüfusun daha fazla olduğu görülmektedir. Bu durum ise Balkan Savaşları, Birinci Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı’nı yaşamış bir halk için doğal olarak kabul edilmesi gereken bir durumdur.

Sonuç ve Değerlendirme

Bir ülke ya da bölgede gelecekte yapılması gereken işler ve yatırımların yapılabilmesi için mevcut durumda nüfusun sosyal ve ekonomik özelliklerinin tespit edilmesi çok önemlidir. Bunun için yapılan ve yapılması gereken en önemli olay nüfus sayımlarının detaylı bir şekilde yapılmasıdır. Osmanlı Devleti’nin çeşitli dönemlerinde nüfus konusunda belirli kayıtlar tutulmuştur. Ancak 19. yüzyılın ikinci çeyreğinden itibaren birçok nüfus sayımı gerçekleştirilmiştir. Ancak yapılan bu nüfus sayımlarının birçok yönden yetersiz kalması ve Osmanlı Devleti’nin son döneminde yaşanan savaşların da etkisiyle yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nde nüfusun detaylı olarak tespit edilmesi gereği olarak 1927 yılında

Cumhuriyet'in ilk nüfus sayımı gerçekleştirilmiştir. Bu nüfus sayımı önceki nüfus sayımlarından kişilerin cinsiyetlerinin yanı sıra meslekleri, medeni halleri, okur-yazarlık durumları, uyrukları, anadilleri, inançları ve engellilik durumları gibi özelliklerin tespit edilmesi ve nüfusun birçok özelliğinin ortaya konulması bakımından oldukça detaylı bir sayım olmuştur. Nüfus sayımında tespiti yapılan bu özellikler Türkiye genelinde olduğu gibi iller ve ilçeler düzeyinde de 1927 yılı nüfus sayımının sonuçları olarak yayınlanmıştır. Çalışmamızda da Türkiye geneli nüfus özelliklerinin yanı sıra Bilecik ili geneli ve ilçeler düzeyinde de nüfus özellikleri incelenmiş, karşılaştırılmış ve gerekli değerlendirmeler sebep-sonuç, bağlantı ve dağılım ilkeleri çerçevesinde yapılmıştır.

Osmanlı Devleti döneminde yapılan sayımlardan 1927 yılındaki genel nüfus sayımı dönemine kadar süreç dikkate alındığında Bilecik ilinin nüfus özellikleri ile ilgili en sağlıklı verilere 1927 yılında yapılan Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin ilk genel nüfus sayımı ile ulaşılmaktadır. Bu nüfus sayımında Bilecik ili nüfusu; cinsiyetlerin yanı sıra nüfusun yaş gruplarına göre durumu, kişilerin meslekleri, medeni halleri, okur-yazarlık durumları, uyrukları, anadilleri, inançları ve engellilik durumları gibi özellikler açısından tespit edilmiştir. Sayım sonuçlarına göre Türkiye yüzölçümünün %0,62 sahip olan Bilecik ilinde nüfus yoğunluğu km²'ye 24 kişi ile Türkiye nüfus yoğunluğu ortalamasından daha yüksektir. İl nüfusu olarak ise Türkiye nüfusun %0,83'ünü oluşturmaktadır. Türkiye geneli nüfustaki gibi il genelinde kadın nüfus erkek nüfustan fazla olup kadınlar toplam nüfusun %52,9'unu oluştururken, erkeklerin oranı ise %47,1'dir. Bilecik ilinin bütün ilçelerinde de kadınlar erkeklerden fazladır. Kadın ve erkek nüfus farkının en fazla olduğu ilçe ise Söğüt ilçesidir. Dolayısıyla Bilecik ili genelinde ve ilçelerinin tamamında kadın nüfus erkek nüfustan fazla olduğundan cinsiyet oranının düşük olduğu tespit edilmiştir.

Sayım sonuçlarına göre Bilecik ili nüfusu genç sayılabilecek bir nüfusa sahip olup 20-45 yaş aralığındaki nüfus toplam nüfusunun 1/3'ünden fazladır. 60 yaş üzerindeki yaşlı nüfus ise sadece %6,1'dir. Bilecik ilinde 1 yaşından küçük yaş grubu içerisinde erkeklerin oranının kadınlardan fazla olması erkek bebek doğumlarının kız bebek doğumlarından daha fazla olduğunu göstermektedir. Buna karşılık 20 yaş ve üzerindeki yaş gruplarında ise kadın nüfus oranı daha fazladır. Bu durum kadınların ileri yaşlarda erkeklere göre daha uzun hayatta kalma şansına sahip olduklarını göstermektedir. Erkek nüfusun gerek savaşlarda daha fazla ölmesi gerekse ağır işlerde çalışması ve hastalıklara karşı kadınlara göre dayanıksız olması gibi sebepler bunun en önemli nedenleridir. Nitekim erkek ve kadın nüfus arasındaki oransal farkın en fazla görüldüğü yaş grubu 71 ve üzeri yaş grubudur. Bu yaş grubunda kadınların oranı %61,5 oranıyla erkeklerin iki katına yakındır. Bu durum kadınların erkeklere göre daha uzun yaşam süresi olduğu kanıtlanmaktadır.

Okur-yazarlık oranlarına bakıldığında Bilecik ilinde okur-yazarlık oranı %12,22 oranıyla, %8,61 olan Türkiye okur-yazarlık oranından yüksektir. Dolayısıyla Bilecik ili nüfusu Türkiye nüfusu geneline göre daha okur-yazardır.

Türkiye genelinde herhangi bir meslek sahibi nüfus oranı %39,26 civarındayken Bilecik il genelinde %42,16 olup Türkiye ortalamasından yüksektir. Nüfusun medeni durumunda ise Bilecik il genelinde evli, dul ve boş ya da boşanmış nüfus oranı Türkiye ortalamasından fazla iken, bekâr nüfus oranı Türkiye ortalamasından düşük değerler göstermektedir. İl genelinde dul

erkek oranı %1,50 civarındayken kadınlarda dul oranı %18,03 olup erkeklere göre oldukça yüksek bir orandadır. Bunun en önemli sebebi, evli erkeklerin önemli bir kısmının savaşlarda şehit olmalarının bir sonucu olarak geride kadınların dul kalmalarıdır.

Bilecik ilinde genel olarak dini inançlar açısından nüfusun %99,96'sı Müslüman olup bu değer Türkiye geneline göre daha yüksektir. Konuşulan ana diller açısından ise il genelinde Türkçe'nin konuşulma oranı %96,51 olup Türkiye ortalaması olan %86,3 oranından oldukça yüksek bir değerdedir. Aynı zamanda nüfusun uyruklarına göre dağılımında da Bilecik ilinde Türkiye vatandaşı nüfus oranı Türkiye geneline göre daha yüksek orandadır. Bilecik ilinde Türkiye kökenli kişiler dışındaki diğer ülkelere mensup kişi çeşitliliğinin daha az olması Bilecik il nüfusunun Türkiye geneline göre etnik bakımdan daha homojen bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir. Nüfusun doğum yerlerine göre bir değerlendirme yapıldığında Türkiye genel nüfusunun %99,36'sını Türkiye'de doğanlar oluştururken, Bilecik ilinde ise bu değer %95,20'ye kadar düşmektedir. Bu durum ise Türkiye dışından gerçekleşen göçlerin diğer illerin bir kısmına göre Bilecik ilinde daha fazla olmasıyla ilgilidir. Nüfusun sakatlık-engellilik durumunda ise sakat-engelli nüfus oranı Türkiye genelinde %1,42 olup, %1,1 oranına sahip Bilecik ilinden biraz daha yüksek oranda olduğu görülmektedir.

1927 yılındaki genel nüfus sayımı neticesine göre Bilecik ilinde nüfusun özellikleri genel olarak değerlendirildiğinde il genelinde nüfus özellikleri değerlerinin büyük bir kısmının Türkiye ortalamasından yüksek oranlarda olması o zamanki şartlarda Bilecik ilinin Türkiye'nin birçok iline göre daha iyi durumda olduğunu göstermektedir.

Kaynakça

- Afyoncu, E. (2003). Türkiye’de tahrir defterlerine dayalı olarak hazırlanmış çalışmalar hakkında bazı görüşler. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 1(1), 267-286.
- Akbaş, Y. (2020). *Türkiye’nin nüfus coğrafyası*. (Türkiye Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası Kitabı İçinde Bölüm, Editörler: Doğanay, S. & Alim, M.), Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara.
- Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, (1929a). *1927 Umumi Nüfus Tahriri, Fasikül I*, Ankara.
- Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, (1929b). *1927 Umumi Nüfus Tahriri, Fasikül II*, Ankara.
- Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, (1929c). *1927 Umumi Nüfus Tahriri, Fasikül III*, Ankara.
- Behar, C. (1996). *Osmanlı İmparatorluğu’nun ve Türkiye’nin nüfusu 1500-1927*. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü, Tarihi İstatistikler Dizisi Cilt 2, Yayın No: 1877, Ankara.
- Çimen, A. (2012). Sayım, kayıt düzeni ve teşkilatlanma açısından Osmanlıda nüfus hizmetleri. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(3), 183-216.
- Doğanay, H. (2014). *Türkiye beşeri coğrafyası*. Pegem Akademi Yayınları, Ankara.
- https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc004/kanuntbmmc004/kanuntbmmc00400893.pdf (Erişim Tarihi: 14.12.2023).
- <https://www.tuik.gov.tr/Kurumsal/Tarihce> (Erişim Tarihi: 08.12.2023).
- Karabağ, S., & Şahin, S. (2014). *Türkiye beşeri ve ekonomik coğrafyası*. Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara.
- Şahin, S. (2010). *Geçmiş günümüz ve gelecekte nüfus gerçeği*. Gazi Kitabevi Yayını, Ankara.
- Tamer, A., & Çavlin Bozbeyoğlu, A. (2004). 1927 nüfus sayımının Türkiye’de ulus devlet inşasındaki yeri: Basında yansımalar. *The Turkish Journal of Population Studies*, 26, 73-88.